

Försvarsmaktens årsredovisning 2001

Bilaga 4

Särskilda redovisningar

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ÖVNINGSVERKSAMHETEN.....	3
UTVECKLING AV LEDNINGSFÖRMÅGAN.....	5
ARMÉSTRIDSKRAFTERNAS ANPASSNING AV UTBILDNINGEN MOT INTERNATIONELLA INSATSER	6
REKRYTERINGEN TILL HEMVÄRNET	6
HEMVÄRNETS UTBILDNING OCH ÖVNINGAR.....	7
MARINSTRIDSKRAFTERNAS UTBILDNING.....	7
FLYGSTRIDSKRAFTERNAS UTBILDNING.....	8
FLYGFÖRARE INOM FLYG- OCH HELIKOPTERFÖRBANDEN.....	10
TEKNIKER INOM FLYG- OCH HELIKOPTERFÖRBANDEN.....	11
FLYGSTRIDSLEDARE.....	12
UTBILDNING AV VÄRNPLIKTIGA TILL HEMVÄRNET	13
KVINNLIG VÄRNPLIKTSUTBILDNING.....	13
TIDNINGEN VÄRNPLIKTSNYTT.....	14
VÄRNPLIKTSRÅDET	15
FRIVILLIG FÖRSVARVERKSAMHET	16
DE FRIVILLIGA FÖRSVARSGRUPPENS STÖD UTOMLANDS.....	27
STÖD TILL DE BALTISKA STATERNA.....	30
ÅTGÄRDER MOT VAPENFÖRLUSTER.....	32
FORSKNING OCH TEKNIKUTVECKLING.....	33
ÅRLIG UPPFÖLJNING AV SPECIFIKA FORSKNINGSPROJEKT	37
STÖD TILL SAMHÄLLET.....	42
ÖVERLÅTELSE AV ÖVERSKOTTSFÖRNÖDENHETER	44
ANLÄGGNINGSFÖRSÖRJNING.....	47
GENERALLÄKARENS TILLSYNSVERKSAMHET	49

MILJÖREDOVISNING.....	51
UTVECKLING AV SKYDDET MOT NBC-STRIDSMEDEL	57
INFORMATIONSDATAOPERATIONER.....	67
AKTIVA IT-KONTROLLER.....	71
KVALITETEN PÅ STÖDMYNDIGHETERNAS TJÄNSTER.....	73
OMSTÄLLNINGSKOSTNADER	79
FÖRSÄLJNING AV FLYGPLAN AV TYPEN SK 60 TILL SAAB NYGE AERO (SNA).....	81
NEDLÄGGNINGEN AV LIVGARDETS DRAGONER M.M.....	81
OPERATIVA INSATSLEDNINGENS ANSVAR FÖR LEDNING AV INTERNATIONELLA INSATSER M.M.....	82
SWEDINT OMLOKALISERING TILL UPPLANDS-BRO/KUNGSÄNGEN	83

Övningsverksamheten

Allmänt

Målsättningen inför 2001 var, att utbildnings- och övningsverksamheten skall inriktas mot slutmålet att förbanden skall kunna verka inom ramen för operativt samordnade insatser. Strävan var att minst en gång under 01 genomföra övning i högre förband (brigad/flottilj) och där dessa skall ha föregåtts av gemensamma funktionsövningar så att hela system kan övas och att systemintegrering kunnat nås.

Omfattningen av planerade övningar har under året ej genomförts i den omfattningen som inledningsvis planerats. Endast del av övningar har genomförts mot uppsatt strävan vad avser övning i högre förband.

Exempel på övningar som utgått under året har varit luftvärnets övning FOCUS. Andra större omfattande övningar som fått ställas in har varit marinens slutövning SAMMARIN. Även flygvapnets övningsverksamhet har under året reviderats och där minskad flygtidsproduktion har resulterat i färre och volymmässigt mindre övningar. Helikopterflottiljen (Hkpflj) har inte haft några egna bataljonsövningar under 2001. Anledningen är att de gamla krigsförbanden avvecklades vid årsskiftet 00/01 och två nya bataljoner är under uppsättning. Hkpflj har deltagit med mindre enheter inom ramen för Försvarets större övningar. LSÖ 01 genomfördes med reducerad ambitionsnivå p.g.a. budgetreduceringarna.

Vissa övningar har dock genomförts där bl.a. SWAFRAP deltog med AJS 37/C 130 i NATO- verifierings övning COOPERATIVE KEY i Bulgarien. Förbandets förmåga att genomföra taktisk spaning prövades och utfallet och ställda krav på att lösa uppgifterna var mycket gott och erhöll högt betyg. Viss övningsverksamhet har dock genomförts på högre nivåer, både nationellt och internationellt.

Större förbandsövningar genomförda under 2001

Nedanstående övningar genomfördes under 2001 med minst bataljonsnivå för arméförband och/eller divisionsnivå för marina förband och flygförband.

IM 01

Från och med februari 2001 har IM 01 stått i 30 dagars beredskap och har tillsammans med SIM MCM/SWENARAP MCM, genomfört en tre veckors utbildning/övning, inklusive validering under Operationsledningen (OPL). Under hösten 01 genomfördes dessutom beredskapsövning med hela styrkan och med godkänt och gott resultat.

SNÖSTORM

Arméns övning SNÖSTORM genomfördes i övre Norrland under två veckors tid och föregicks av Ledningsövning 01 (LSÖ 01) med deltagare från huvuddelen av arméns förband. Samträning genomfördes i brigads ram och med stöd av divisionsförband med ett bra resultat. Under övningen har prioritering av verksamheten skett mot mekbat 122/90.

Övningens längd har varit en nyttig erfarenhet och utvecklat deltagande förband mot insatsorganisationens krav. Armén har visat förmågan att genomföra större övningar och där deltagande förband har visat prov på att behärska de förhållanden som föranleds av en svag infrastruktur och subarktisk miljö.

LSÖ 01 och SNÖSTORM har tillsammans givit goda erfarenheter för utvecklingen av ledningssystemet liksom utvecklingen av insatsorganisationen.

Övningen har föranlett att en översyn av såväl direktiv och uppföljning av fakturering bör göras, detta för att en snabbare kostnadsuppföljning skall kunna genomföras.

VÅRBRIS

Arméns övning VÅRBRIS genomfördes i Skåne med övningsdeltagare från P 4, P 7, P 10, P 18, LG och K 3. Därutöver deltog MSS, FMHS, FSC och ATS med elever i befattning under del av övningen. Med anledning av att luftvärnsövningen FOCUS ställts in, anpassades övningen och Lv 6 kunde därmed deltaga med meklvrb 70 under del av övningen.

Övningen genomfördes i huvudsak med målsättning med kompani i bataljons ram, i andra hand bataljon i brigad ram. Deltagande förband har i huvudsak uppfattat övningen som bra och resultatet som gott.

LOVISA 01

2.ytstridsflottiljen och 1.ubåtsflottiljen deltog i övningen LOVISA 01. På grund av de ekonomiska restriktionerna deltog korvetterna GÖTEBORG och KALMAR endast de två sista dyggen och då på den svenska sidan.

Den uppsatta ambitionen, att med hjälp av datakommunikation skapa en gemensam lägesbild, lyckades i allt väsentligt. (en särskild gemensam infologisk gränssyta var utvecklad och fanns implementerad i ett stand-alone system ombord de svenska enheterna). Resultatet vad avser deltagande för stabspersonalen har ökad kompetens getts för att hantera internationella stabsrutiner. Vad avser förmågan att hantera "Rules off engagement" (ROE) måste detta ytterligare övas.

Övningen genomfördes med deltagande förband med ett gott resultat och Resultatet från vunna erfarenheter efter genomförandet, kommer att ligga som grund för kommande övning

US BALTOPS

Försvarsmakten deltog med marina stridskrafter, förband ur Helikopterflottiljen och F 21. I övningen deltog bland annat förband från US Navy och andra NATO medlemmar samt andra icke – NATO nationer. Övningen genomfördes inom ramen för Partnerskap för freds (PFF) anda.

Då marinens slutövning SAMMARIN ställts in och ett betydelsefullt samövningstillfälle ej kunnat genomföras har denna övningen, tillsammans med Marinövning 01, varit en viktig del för att besättningar skall kunna krigsplaceras, om än med ett återtagandebehov för att nå ett stridsvärde som motsvarar förbandsmålsättningen.

Sammanfattning

Det ekonomiska läget under 2001 har medfört att övningar, förutom för armén, under året har i huvudsak präglats av övningar på lägre förbandsnivåer och ej genomförts i den inledningsvis planerade inriktningen.

De övningarna som under året genomförts med lägst bataljonsnivå för armén och divisionsnivå för flygvapnet och marinen, har för armén varit slutövning SNÖSTORM samt VÅRBRIS och för marinen LOVISA 01, US BALTOPS och valideringsövningsverksamhet inom ramen för IM 01.

Dessa övningar har i huvudsak genomförts med ett bra eller ett mycket bra resultat där huvuddelen av de ställda övningsmålen har nåtts och övningsresultatet uppfattats som positivt.

För marinen har avsaknaden av slutövningen SAMMARIN medfört att marinens taktikutvecklingsprocess har hämmats med anledning av att denna övning ej genomförts.

För flygvapnets del har avsaknaden av den inplanerade verifieringsövningen Flygbasbataljon 04 medfört att taktikutvecklingsprocessen för Flygbasbataljon 04 hämmats och kommer troligen att innebära att införandet av förbandet förskjuts 1-2 år.

Det är av stor vikt att Försvarsmakten kan vidmakthålla och utveckla förmågan att delta med förband, planera, genomföra och följa upp övningsverksamheter av större omfattning, både övningar av nationell och internationell karaktär. Detta för att klara kraven mot insatsorganisationen och de ökande kraven till förmågan att uppträda i internationell miljö mot högre nivåer.

Utveckling av ledningsförmågan

De operativa ledningsförbanden, omfattande i huvudsak:

- HKV med stabsförband
- Operativa insatsledningen med stabsbataljon
- Op sambandsbataljon
- SIS-bataljon
- Telekrigsbataljon
- IT-säkförband

Samt ledningsförband för de nationella skyddsstyrkorna, omfattande:

- MD-staber med stabsbataljon

har under år 2001 i huvudsak påbörjat utveckling mot målbilden och är ej ännu organiserade. TOEM för de ny förbanden utvecklas fortlöpande. Effekterna av denna utveckling, och efterhand införande av förbanden i insatsorganisationen, kommer därför inte att visa sig förrän på längre sikt (tidsperspektivet 2004-2007).

Arméstridskrafternas anpassning av utbildningen mot internationella insatser

Arméstridskrafterna har under år 2001 påbörjats planering inför utbildning av PARP- förbanden, Strf 90 I-bat, MP-komp och Ingkomp. Med denna planering som grund kommer befälsutbildning att genomföras för Stridsfordon 90 I- bataljonens personal under år 2002 och förbandsutbildning under år 2003. Bataljonen kommer att inneha 30- dagars beredskap från 2003-07-01.

För MP-komp och Ingkomp kommer både befäls- och förbandsutbildning att genomföras under år 2002. Dessa båda kompanier kommer att inneha 30- dagars beredskap från 2003-01-01.

Rekryteringen till hemvärnet

Personal

Ordinarie hemvärnsmän (inklusive nyregistrerade):	34 927
avregistrerade :	3 457
nyregistrerade:	1 231
Extra hemvärnsmän (inklusive nyregistrerade) :	13 455
avregistrerade :	1 081
nyregistrerade:	1 222
Avtalspersonal (inklusive nyrekryterade):	13 804
avregistrerade:	1 115
nyregistrerade:	535
Driftvärnets total tillgång:	2 000
Summa	64 186

Antalet hemvärnspersonal i förbanden har minskat från ca. 69 000 till ca. 64 000. Huvuddelen av avgångarna (ca. 80%) är personal som under det senaste året inte har någon registrerad tjänstgöring, dvs är sk ”nollor”. Nyrekryteringen omfattar ca. 3000 personer. Av de nyrekryterade är 73% under 35 år, vilket innebär att de senaste årens förnygring av hemvärnet fortsätter. Andelen kvinnliga hemvärnsmän har under året ökat med ca. 20%.

Av 48 382 hemvärnsmän (ordinarie och extra hemvärnsmän) innehar 14 403 någon form av befälsbefattning

Åldersprofiler

Av nyrekryterade hemvärnsmän är 72,5 % (71 % för 2000) mellan 18-35 år.

Av de nyrekryterade är 942 personer (38 %) 18-25 år och 59 personer är kvinnor.

Av totalt antal hemvärnsmän är 56 % mellan 18-47 år.

Av nyrekryterad avtalspersonal är 47 % mellan 18-35 år.

Av totalantalet avtalspersonal är 51 % mellan 18-47 år.

Hemvärnets utbildning och övningar

Samövningar och samordning av utbildning och övningsverksamhet med övriga förbandstyper (armé, marin och flyg) har under året i huvudsak begränsats till de tillfällen då de utgör objektsägare (anläggning, flygbas etc) till hemvärnsförbandens bevakningsobjekt.

Samövning har skett inom ramen för arméövningen "Snöstorm" ledd av ATK med stabsförband ur hemvärnet.

Marinstridskrafternas utbildning

Marinstridskrafterna har i likhet med övriga förband i Försvarsmakten drabbats av de återkommande reduceringarna av förbandens ekonomiska ramar. Detta har starkt påverkat uppnådda resultat.

Reduceringar av framförallt gångtid och materiellunderhåll samt tidigareläggning av utryckning har begränsat tillgängligheten och den operativa rörligheten har därför begränsats mot vad som ursprungligen planerats.

Vad avser förmåga till territoriell integritet har planeringen inriktats mot att tidigt kunna hävda denna. Avsaknad av tillräcklig målubåtstid har inneburit att förmågan mot tidigare år ej har förbättrats.

Övningsverksamheten riktad mot deltagande i internationella insatser i enlighet med Sveriges anmälan till PARP och kapacitetsmålen för EU:s militära krishanteringsförmåga går i huvudsak enligt plan.

Min, ytstrids och ubåtssystemen har bland annat genomfört eller deltagit i Flagg Officer Sea Training/Joint Maritime Course (FOST/JMC). Erfarenheter därifrån är mycket goda. Bedömning som gjorts av FOST avseende deltagande fartygs förmåga har varit genomgående positivt. Som exempel kan nämnas att omdömet om HMS Kalmar och HMS Göteborg har uttryckts som "Very Satisfactory".

Amfibiesystemet har deltagit i PFF-övningen Cooperative Partner i Georgien med ett mindre antal officerare. Övningen gav goda erfarenheter, framför allt inom logistikfunktionen. Deltagande har också skett i övningen Cooperative Osprey i Kanada med ett antal officerare. Till detta skall även fogas marinens deltagande i US BALTOPS, MCOOP EST och LOVIISA

De marina förbanden har i stort nått planerad nivå vad gäller förmåga att utnyttja internationella reglementen och samverka med utländska enheter inom ramen för en internationell insats.

De marina förbandens ubåtsjaktförmåga har nedgått under året. Detta beror främst på ett minskat gångtidsuttag 2001, tidigarelagd utryckning och bristande tillgång på målubåt. Det senare orsakat av förseningar av ubåt från varv och det faktiska antalet operativa ubåtar.

Mineringsförmågan har under året ej utvecklats mot tidigare år. Marinens minfartyg (Ckr) avrustades under våren efter genomförd långresa för genomförande av halvtidsmodernisering.

Flygstridskrafternas utbildning

Den fortsatta utvecklingen avseende flygbasförbandens operativa förmåga och taktiska rörlighet kopplat till utvecklingen och införande av flygbasbataljon 04 har reducerats då den planerade verifieringsövningen utgick. Förberedelser och vidmakthållande av basförbandens förmåga att delta i internationella insatser med bibehållen förbandsstruktur har genomförts som planerat.

Omorganisation/omskolning till JAS 39 vid berörda förband har genomförts som planerat.

Införande och utveckling av lednings- och informationssystem har genomförts enligt plan och fortsätter i samordning med system JAS 39.

Utveckling av funktionen insatsledning pågår och utbildning på ledningssystem LS10 har genomförts under hösten 2001.

Den till följd av budgetreduktionen låga ambitionsnivån på förbandsutbildning och nedprioriteringen av kompetenshöjande utbildning i kombination med den minskade förbandsverksamheten har under året inneburit en reducerad förmåga till upprätthållande av incidentberedskap.

JAS-omskolningen följer i stort sett uppgjord plan. Omskolningen går något långsammare beroende på för få tillgängliga flygplan, bland annat med anledning av övertidsstoppet.

Flygverksamheten med flygplan 37 Viggen har reducerats till att omfatta utbildning av Österrikeförare, förband till Swedish Air Force Rapid Reaction Force (SWAFRAP) samt grundutbildning (typinflygningsskede, TIS) och grundläggande flygslagsutbildning (GFSU).

För AJS 37 har den operativa förmågan bibehållits. Detta genom att lösa TI avseende foto-spaningsförmåga samt hålla beredskap, inklusive utbildning, för SWAFRAP AJS 37.

JA 37 förbanden har främst prioriterat reproduktion för att effektivisera ombeväpningen till JAS 39. Dessutom har jaktincidentberedskap genomförts.

Transportflygenhetens beredskap att stödja fredsbefrämjande insatser har innehållits. Transportflygenhet TP 84, omfattande fyra flygplan (inklusive basförband), är anmäld inom ramen för PARP från år 2001 och EU-HHC, UNSAS och Nordca.ps från år 2003.

Studier och utveckling för realisering av lufttankningsförmåga har genomförts som planerat.

Helikopterförbandens utbildning

Allmänt

Inom flygverksamheten har i huvudsak endast FRÄD, SAR, ambulansverksamhet och stöd till FÖRSVARSMAKTEN SF kunnat genomföras. Övrig flygverksamhet har begränsats p.g.a. ekonomiska reduceringar.

Övningsverksamheten har ej kunnat genomföras enl. plan utan endast ett fåtal prioriterade övningar kunde genomföras, främst LSÖ 01, Baltops och Barents Resque. Dessa övningar var mycket värdefulla och gav goda erfarenheter.

HKP 4-systemet har svårt att producera erforderlig flygtid för att nå fastställda normer och för att vidmakthålla och utveckla förbandets förmågor till erforderliga kvalitéter.

Planerad simulatorflygning i USA på HKP 4-simulator har påbörjats under 3.kv med bra resultat. Verksamheten har försenats p.g.a. av terrorangreppet i USA den 11 september men planeras återupptas under år 2002.

HKP 10-systemets förmåga begränsas av brist på navigatör/operatörer. Utbildningssatser görs som inkluderar omskolning (bredning) av taktiska officerare ur HKP 4-systemet för att kunna ingå i HKP10-besättning.

Förbandets förmåga avseende räddningsberedskap och räddningsuppgifter är god.

Förbandets förmåga avseende understöd till FÖRSVARSMAKTEN Specialförband är under fortsatt uppbyggnad.

Förbandets förmåga till operativ rörlighet är under fortsatt uppbyggnad. Förmågan är en del av utvecklingen av de två nya helikopterbataljonerna i insatsorganisationen och kommer att utvecklas enligt förbandsutvecklingsplan till 2010 då helikopterbataljonerna bedöms operativa i sin helhet.

FLYGI yttrande

Inför anskaffandet av de nya helikoptersystemen 14 och 15 står helikopterflottiljen inför en stor utmaning. Merparten av besättningspersonalen skall inom en framtid övergå till att flyga moderna hkp-system som tillåter uppträdande under svårast tänkbara yttre betingelser. För att denna transformationsprocess skall kunna genomföras krävs en omfattande och långtgående kompetensutveckling. Det finns ett stort och akut behov av att utveckla ett flertal förmågor. Som exempel kan nämnas förmågan att i mörker flyga med hjälp av ljusförstärkande utrustning, så kallade Night Vision Devices (NVD), samt förmågan att i sikt-förhållanden så dåliga att flygning med yttre referenser inte medges kunna genomföra taktiska uppdragsprofiler enligt instrumentflygregler (IFR).

Det är därför av stor vikt att flygtjänsten kan bedrivas på en tillfredsställande nivå framgent. Den reducering av flygtid, gällande såväl kvantitet som kvalitet, vilken helikopterförbanden under 2001 tvingats till av budgetskäl är olycklig

I syfte att tillgodose såväl flygsäkerheten som utvecklingen av nödvändiga förmågor inför anskaffningen av de nya helikoptersystemen rekommenderar FLYGI att:

- Ett arbete syftande till att eliminera rådande störningar i flygtidsproduktionen för HKP 4 igångsätts. HKP 4 är det i dag det befintliga helikoptersystem som, inför införandet av HKP 14 bedöms ha störst potential att erbjuda högkvalitativ flygtid.
- Nyttjandet av flygsimulatorer intensifieras. Särskilt med beaktande av behovet av att under realistiska förhållanden träna nödåtgärder och nöd-procedurer. Härvid inbegrips även träning i nödevakuering av besättning och passagerare ur helikopter vilken nödlandat i vatten.
- Flygsäkerhetsbefrämjande utbildningar för besättningar av typen besättningsamarbete (CRM) och befälhavarkurser återupptas.
- Åtgärder för utökade möjligheter till kompletteringsflygning med flygplan av typen CA.SA genomförs.

Flygförare inom flyg- och helikopterförbanden

Vidtagna åtgärder flygförband

Ett åtgärds paket är framtaget. Det består, i korta drag, av:

- ALLF – nytt lönesystem för piloter för att matcha framförallt SAS löner
- Utökad möjlighet till växeltjänstgöring.
- Fler och större övningar.
- Ökad flygtidstilldelning.

Uppnådda resultat flygförband

Den ekonomiska situationen för verksamheten (GRO) har medfört att :

- växeltjänstgöring har i stort sett helt utgått.
- övningsverksamhet (utom för SWAFRAP) har reducerats.
- flygtiden har minskat. Flera av divisionernas ordinarie förare har fått ut ca. 50% av behovsatt flygtid under 2001.

Det har under året konstaterats en stor oro bland personalen på grund av osäkerheten avseende flygvapnets framtida grundorganisation.

Vidtagna åtgärder helikopterförband

En personalramsöversyn för helikopterförbandet pågår för att rätt dimensionera förbandsutvecklingen med hänsyn till reviderad UTOEM och antalet anskaffade hkp 14 och hkp 15.

Vidtagna åtgärder utöver ovan nämnda:

- Besök i skolor, samverkan med arbetsförmedling och motsv. genomförs.
- Koncentrerade åtgärder för att öka flygtidsproduktion på främst HKP 4.
- Simulatorträning i USA för HKP 4-ff.
- Simulatorträning i Schweiz för HKP 10-systemet på prov

Uppnådda resultat helikopterförband

Under 2001 har flera åtgärder vidtagits för att den ekonomiska situationen varit ansträngd inom FÖRSVARSMAKTEN. En stor del av verksamheten är flygtidsproduktion och försvinner de ekonomiska förutsättningarna för denna måste flygtiden minskas.

- Grundläggande flygutbildning vid YOP inställdes 2001 och planeras att återupptas 2002. En översyn av framtida GHU avses genomföras 2002.
- Hälften av Hkpflj flygförare har haft ett avbrott på sex månader i flygtjänst p.g.a. reduceringar i ekonomin.
- Simulatorträningen i USA för HKP 4 har fallit väl ut.
- Simulatorutbilda förare i Schweiz har skett med gott resultat. Verksamheten i Norge har genomförts enligt plan. (Simulatorträning genomförs redan idag i Norge).

Rekryteringen av flygförare har varit god.

Tekniker inom flyg- och helikopterförbanden

Vidtagna åtgärder vid flygförbanden

- Yngre tekniker vid FUE utsedda som interna rekryteringsofficerare.
- Lokal samverkan med arbetsförmedlingar.
- Inventering av och kontakter med äldre värnplikts- omgångar för rekrytering
- Samarbete med Gymnasieskola (Lidköping)om gymnasial flygtekniker utbildning.
- Rekrytering av civila tekniker.
- Kontinuerlig uppdatering av individualplaner samt översyn av löneläge efter examen.
- Mottagande och omskolning av personal från nedläggningsförband.

Uppnådda resultat vid flygförbanden

- Yngre tekniker som internrekryterar har givit ökade möjlighet till yrkesinformation lokalt vid skolor samt vid värnpliktsinryckningar.
- Inventering av och kontakter med äldre värnpliktsomgångar har ökat intresset av be-

fattningar som civil tekniker.

- Samarbetet med Gymnasieskolan (Lidköping) om gymnasial flygtekniker utbildning, ärendet ligger för närvarande på utbildningsdepartementet.
- Bättre översyn av personalplaner samt översyn av löneinplacering efter examen har minskat förtidsavgångarna.
- Mottagande och omskolning av personal från nedläggningsförband har ökat yrkesväxlingen från framförallt andra försvarsgrenar.

Genom vidtagna åtgärder har situationen avseende flygtekniker förbättrats något i nuläget.

Vidtagna åtgärder vid helikopterförbanden

- En aktiv rekrytering och utbildning av personal till helikoptertekniker har genomförts för att reducera obalansen mellan produktion och behov av flygtid.
- Åtgärder är vidtagna för att förmå personal som är tjänstlediga att komma tillbaka.
- Åtgärder vidtas för att minska benägenheten att gå på tjänstledighet.

Uppnådda resultat vid helikopterförbanden

- Rekryteringen av militära tekniker har varit god.
- Det kan konstateras att efterfrågan på duktiga tekniker i främst Stockholmsområdet gjort att ingen återkommit från tjänstledighet och att flera sökt tjänstledighet för civila arbeten, både inom FMV och RPS men också inom den privata sektorn.

Övrigt

Inom ledningssystemfunktionen är bristen på tekniker akut. Tillgången på ledningssystemofficerare, oavsett operatör eller tekniker, synes vara akut inom hela Försvarsmakten.

Flygstridsledare

Vidtagna åtgärder

- Ökade rekryteringsåtgärder och genomförande av grundläggande flygstridsledarutbildning.
- Ökat nyttjande av utbildade flygstridsledare som tjänstgör i stabsbefattningar.
- Riktade löneåtgärder mot de flygstridsledare som vidmakthåller sin behörighet genom tjänstgöring som flygstridsledare.
- Genom införande av system StriC har ett mer effektivt nyttjande av flygstridsledare kunnat ske.

Uppnådda resultat

Åtgärderna har medfört en bättre tilldelning av stridsledningsresurser för prioriterad flygtidsproduktion.

Utbildning av värnpliktiga till hemvärnet

I Försvarsmaktsplanen och i uppdrag till förbanden hade för 2001 planerats 300 värnpliktiga för direktinskrivning för tre månaders grundutbildning för Hemvärnets behov.

Under 2001 påbörjade 75 värnpliktiga tremånaders grundutbildning för Hemvärnets behov. 75 värnpliktiga fullföljde utbildningen och 57 har skrivit under hemvärnkontrakt.

Av 3-månaders värnpliktiga år 2000 skrev 36 avtal vid berörda MD-grp 30 finns kvar 1 år senare.

Förband	Inryckta 2001	Avgångar	Utryckta 2001	Antal skrivna kontrakt	Av utb 2000 kvar i Hv efter 1 år
LG	19	0	19	17	8 kvar/10 avtal
I 5	17	0	17(A)	16	-
I 19	11	0	11	10 (C)	-
Ing 2	28	0	28 (B)	14	22kvar/ 26 avtal
Summa:	75	0	75	57 = (76 %)	30 kvar av 36 = (83 %)

- A. 2 st värnpliktiga genomför nu lång GU på I 5 och 2 st värnpliktiga genomför GU på F4. 1 kvinnlig värnpliktig genomför nu 15 mån utbildning på I5.
- B. 4 värnpliktiga fortsatte med lång GU på Ing 2
- C. 1 Hade värnpliktiga redan avtal med SRK (Röda korset) och kvarstod där. Personen återfinns i hemvärnsförbandet.

Samtliga som genomfört utbildningen är mycket nöjda

Flertalet vpl har förordat perioden juni-augusti som utbildningstidpunkt då störst samordning med studier, arbete etc. är möjlig. För närvarande övervägs möjligheterna att direktinskriva värnpliktiga mot grundutbildning för hemvärnets behov.

Kvinnlig värnpliktsutbildning

Antalet kvinnliga värnpliktiga som påbörjat ,avbrutit respektive fullföljt värnpliktsutbildningen.

Inryckta	Avbrutit	Avbrutit i %	Fullföljt
283	37	13.1	246

Värnpliktskontoren i Göteborg och Stockholm har under 2001 genomfört provningar med enbart kvinnor. Kvinnliga officerare har under dessa dagar informerat om att vara kvinna i försvaret och då främst som värnpliktig.

Under 2001 skickade 730 kvinnor in intresseanmälan för antagningsprovning, varav 157 återtog sin intresseanmälan eller avstod från att inställa sig. Under året antagningsprovades 511 kvinnor.

Under 2002 kommer två värnpliktskontor (ej fastställt vilka) att genomföra prövning med enbart kvinnor vid planerat fyra tillfällen.

Under året har en större undersökning av kvinnliga värnpliktiga redovisats. Vid två regionkontor har projekt genomförts för att ta reda på om det finns några skillnader mellan kvinnor som fullföljde respektive avbröt sin militära grundutbildning. 109 som avbröt och 197 som fullföljde utbildningen studerades. Alla hade ryckt in till tjänstgöring mellan 1995 och 1997.

Med den genomförda undersökningen som grund kommer Pliktverket tillsammans med utbildningsansvariga studera vilka åtgärder som bör genomföras, både vid mönstring och senare, för att förbättra kvinnors möjlighet inom totalförsvarsplikten.

Nätverket för kvinnliga värnpliktiga har varit igång fullt ut sedan hösten 2001. Syftet är att uppmuntra och möjliggöra att kvinnliga värnpliktiga samarbetar för att kunna påverka sin egen arbetsmiljö men även ett formellt stöd i organisationen.

För att ge kvinnor och män lika förutsättningar avseende materiel fortsätter under 2002 en satsning på att anpassa den militära personliga utrustningen för kvinnor i försvarsmakten.

Tidningen Värnpliktsnytt

Bakgrund

Tidningen Värnpliktsnytt är ett forum för information och åsiktsutbyte för personal som fullgör civilplikt och värnplikt inom totalförsvaret. Tidningen erhålls kostnadsfritt för ovan nämnd personal. Försvarsmakten ger administrativt stöd till tidningen Värnpliktsnytt. Tidningen skall i journalistiskt och redaktionellt hänseende lyda under chefredaktören. Tidningen skall säkerställas självständighet.

Verksamhet

Värnpliktsnytt har under år 2001 utbildat tjugofyra värnpliktiga informationsoldater. De värnpliktiga informationssoldaterna tjänstgjorde som skrivande, redigerande och fotograferande journalister.

Under år 2001 utkom Värnpliktsnytt med 18 nummer fördelade på 15 utgåvor. Två utbildningsbilagor publicerades, flera olika temanummer samt ett jubileumsnummer, då tidningen firade 30-årsjubileum.

Finansiering

Under 2001 hade Värnpliktsnytt ett anslag från Försvarsdepartementet på 2.560 mkr, dessutom budgeterades en annonsinkomst på 1.0 mkr. Under 2001 såldes annonser för 1.356 mkr. Utfallet vid årets slut 129.3 kkr.

Värnpliktsrådet

Verksamhet

Värnpliktsrådet arbetar på uppdrag av Värnpliktskongressen. 2001 års Värnpliktskongress fastställde inriktningen på Värnpliktsrådets arbete genom att anta arbetsordningen och riktlinjer för Värnpliktsrådet samt Värnpliktsprogrammet. I arbetsordningen och riktlinjerna slås arbetsformerna för Värnpliktsrådet fast. I Värnpliktsprogrammet återfinns Sveriges värnpliktigas viktigaste krav gentemot statsmakterna och Försvarmakten.

Värnpliktsrådet har följt de direktiv Värnpliktskongressen har angivit. Regional verksamhet har bedrivits genom bl.a. förbandsbesök och förtroendemannautbildningar. Central kravdrivning har bedrivits bl.a. genom möten med politiker och försvarsledning.

Värnpliktskongressen har utsett ekonomiska revisorer samt sakrevisorer. SET Auktoriserade Revisorer AB granskar Värnpliktsrådets ekonomiska hantering. Sakrevisorerna granskar Värnpliktsrådets verksamhet utifrån Värnpliktsprogrammets och övriga styrdokuments krav. Ekonomiska revisorer samt sakrevisorer avlägger rapport vecka 209, inför 2002 års Värnpliktskongress.

Värnpliktsrådet har under år 2001 genomfört verksamheten enligt planerna. Verksamhet som genomförts är värnpliktskongress, deltagande i konferenser, information och utbildning av värnpliktiga förtroendemän och skyddsassistenter på förband.

Finansiering

Det totala verksamhetsanslaget omfattar 1 725.0 kronor, som tilldelas Värnpliktsrådet genom regeringens regleringsbrev.

Verksamhetsanslag	1 725 000
Överutnyttjande	139.100
Summa	1 864.100

Vidare är 150 000 kronor avdelade för rättshjälp. Regleringsbrevet föreskriver att dessa ska nyttjas i rättsfrågor.

Värnpliktsrådets verksamhet sträcker sig från mars till februari, varför det slutliga utfallet inte kan redovisas i nuläget.

Försvaret mot droger

Verksamhet

Försvaret mot droger (FMD) arbetar på uppdrag av Sveriges totalförsvarspliktiga. Huvudman för verksamheten är Värnpliktsrådet tillsammans med Civilpliktsrådet. Arbetet leds av en arbetsgrupp, FMD-gruppen, som består av ledamöter från respektive råd samt verksamhetsledaren. Verksamhetsledaren planerar och bedriver sedan verksamheten. Verksamhetsledaren är placerad vid HKV, PERS PLAN Utv men bedriver sin verksamhet tillsammans med respektive råd.

Under 2001 har Försvar mot droger bedrivit drogförebyggande verksamhet såväl vad det avser lokala som regionala och centrala aktiviteter. Verksamhetsledaren har under del av året rest runt i landet och utbildat förtroendevalda värnpliktiga.

Finansiering

Den totala verksamhetsanslaget omfattar 700 000 kronor. Av dessa medel är 300 000 kronor avsatta för lönekostnader. Då verksamhetsledartjänsten var vakant under första halvåret 2001 finns det ett överskott i ekonomin från lönedelen om cirka 200 000 kronor.

Frivillig försvarsverksamhet

Inledning

Enligt förordning (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet skall de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet främja totalförsvaret och omfatta försvarsupplysning samt rekrytering och utbildning för uppgifter inom totalförsvaret.

Av de totalt 23¹ frivilliga försvarsorganisationerna har 21 organisationer haft uppdrag för Försvarsmakten och erhållit bidrag ur anslaget 6:18 och ersättning för utbildningsverksamhet ur anslaget 6:1. Därtill har 13 organisationer erhållit medel ur anslag 6:1 för stödjande verksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland.

Försvarsmakten är återrapporteringskyldig för frivilligverksamheten enligt regleringsbrevet. I det följande ges en redovisning, främst grundad på frivilligorganisationernas egna uppgifter.

Resultatredovisning

Bidrag ur anslaget 6:18 har betalats ut till 19 frivilliga försvarsorganisationer samt till 10 militära tidskrifter m.m. se tabell 2.

Ersättning för utbildningsverksamhet ur anslaget 6:1 har betalats ut till 17 frivilliga försvarsorganisationer, se tabell 5.

Ersättning har betalats ut till frivilliga försvarsorganisationer för deras verksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland.

De kvalitativa målen för utbildning har genomgående nåtts, däremot har de kvantitativa målen inte nåtts. Inte heller har målen vad gäller avtalsuppfyllnad kunnat nås.

---

¹ SAFR och KAROF bildade den 1 januari 2001 ett nytt gemensamt förbund "Förbundet Sveriges Reservofficerare" (SVEROF).

Redovisning av anslag 6:18 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret, 2001**Anslagspost 1**

Medel enligt regleringsbrevet, anslagspost 1	59 245 000 kr
Utbetalat till frivilligorganisationer	54 146 724 kr
Utbetalat mellanskillnad efter hyreshöjning Artillerigården	3 064 276 kr
Utbetalat till vissa militära tidskrifter m.m.	2 034 000 kr

SUMMA UTBETALNINGAR **59 245 000 kr**

Redovisning av anslag 6:1 anslagspost 1, villkor 9. Ersättning till de frivilliga försvarsorganisationerna för deras utbildningsverksamhet

Regleringsbrevet: Högst 123 000 000 får användas för ersättning till de frivilliga försvarsorganisationerna för deras utbildningsverksamhet.

Försvarsmaktens ram för ersättning till de frivilliga försvarsorganisationernas utbildningsverksamhet **123 000 000 kr**

Utbetalat till frivilliga försvarsorganisationer² 113 500 000 kr

Redovisning av anslag 6:1, anslagspost 1, villkor 10.

Regleringsbrevet för 2001: Högst 4 800 000 kr skall efter rekvisition betalas ut till frivilliga försvarsorganisationer för deras stödjande verksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland.

Summa medel för verksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland **4 800 000 kr**

Medgiven tilldelning enligt regeringsbeslut: 4 800 000 kr

Utbetalat till frivilliga försvarsorganisationer under 2001 4 419 000 kr

Sammanfattning

- Medlemsantalet minskade
- Antalet avtal minskade
- Försvarsinformation genomfördes på stor bredd
- Utbildningen genomfördes med god kvalitet men med minskad omfattning
- Fortsatt verksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland
- Fortsatt ökat antal deltagare i ungdomsverksamheten

---

² Mot bakgrund av Försvarsmaktens behov av att anpassa alla uppdrag för att inrymma planerad verksamhet inom fastställd ram reducerades ramen med totalt 9,5 miljoner kr.

Anslag 6:18 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret

Från anslag 6:18 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret fördelas det s.k. organisationsstödet till de frivilliga försvarsorganisationerna för ledning och administration, försvarsupplysning, rekrytering, funktionärsutbildning för den egna organisationen samt ungdomsverksamhet.

Antal medlemmar, nya avtal samt andelen nya avtal med kvinnor*Antal medlemmar*

Antalet medlemmar i de 23 frivilliga försvarsorganisationerna är 761 078, se tabell 1. Av dessa tillhör 727 237 medlemmar någon av de 21 organisationerna med uppdrag för Försvarsmakten. Under året har antalet medlemmar minskat med 56 885.

Antalet nyrekryterade hos de 21 organisationerna uppgår till ca. 55 000. Detta är en ökning från föregående år.

Antal nya avtal och andelen nya avtal med kvinnor

Antal nya avtal utgör 1 086³. Antalet nya avtal innebär en nettominskning av antalet avtal med 419. Andelen nya avtal med kvinnor utgör 51,1 %.

De frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet

Erhållna bidrag har fördelats av organisationerna med 60,9 % till ledning och administration, (varav 21,1 % lokalt/regionalt och resterande 39,8 % centralt), 10,2 % till försvarsinformation, 5,0 % till organisationstidningar, 6,4 % till rekrytering, 12,3 % till ungdomsverksamhet och 5,3 % till funktionärsutbildning för den egna organisationens behov. Jämfört med budget har en viss minskning skett på rekrytering, ungdomsverksamhet och funktionärsutbildning för den egna organisationen samtidigt som kostnaderna för ledning och administration fortsatt att öka.

Försvarsinformation bedrivs såväl externt, som internt. För ändamålet har framställts informationsmaterial som broschyrer, utställningsskärmar, overheadmaterial och video. Flera organisationer har också egna hemsidor och tidskrifter.

Externt sker medverkan i mässor, utställningar t.ex. NOLIA-mässan och festivaler. Deltagande sker också vid Regementets Dag, Flygdagar, hundutställningar/tävlingar och vid skyttetävlingar. Speciellt Flygvapnets jubileum i Uppsala gav stor press och uppmärksamhet. Vidare har flera organisationer egna hemsidor som är välbesökta. Därtill ges information i skolor och på arbetsplatser.

Exempel på genomförda aktiviteter: CFB har bedrivit försvarsupplysning vid allmänna föredrag och debatter på flera orter, flera organisationer har haft föredrag på Rotarymöten, information på flygklubbar och deltagit vid studentmässor i anslutning till Rekryterings-

---

³ Redovisat antal avtal från förbanden bygger på en viss osäkerhet p.g.a. brister av inrapporteringen i PLIS.

centrums informationer. FFK har genomfört informationsmöten på olika flygklubbar. FMCK genomförde information med utställning i anslutning till MC-mässan i Göteborg och vid City-dagen i Gävle. FSR bedriver information med hjälp av FSR infovagn, tält och skjutsimulatorn CURT. SLK har genomfört kurs och konferenser med totalförsvarsinformatörer. Vidare har SLK deltagit vid studentmässor i Stockholm, Malmö, Piteå samt Göteborg. SFF har deltagit med uppvisningshoppning i samband med flyguppvisningar. I övrigt sker annonsering, affischering och medverkan med artiklar i pressen. SKBR deltar med en annonsbilaga på TV4 textside. Vidare har SKBR genomfört riktade reklamkampanjer mot kvinnor i åldern 18-30 år med gott resultat. Flera organisationer t.ex. SBK, SLK och FMCK får också viss PR i samband med deltagande i eftersök av försvunna personer samt i nationella och internationella räddningsuppdrag (SBK).

Huvuddelen av försvarsinformationen genomförs internt. Vid alla stämmor och konferenser och även vid styrelsemöten genomförs försvarsinformation ofta med medverkan av politiker och myndighetsföreträdare. 19 organisationer har medlemstidningar, där försvarsinformation utgör en viktig del. Vid alla kurser är försvarsinformation en obligatorisk del av utbildningen.

Ungdomsverksamhet

Ungdomsverksamheten har bedrivits med ett ökat antal deltagare jämfört med 2000. Totalt 23 214 ungdomar har deltagit i verksamhet samtidigt som antalet utbildningsdagar har minskat väsentligt från drygt 89 000 till ca. 40 000. Det är främst de befälsutbildande organisationerna som bedriver ungdomsverksamhet. Avtalsorganisationernas ungdomsverksamhet är av mindre omfattning bl.a. beroende på de ekonomiska resurser som kan avdelas. Av anslaget 6:18 har 12,3 % utnyttjats för ungdomsverksamhet.

Omfattningen av verksamheten har varierat stort mellan de organisationer som bedriver ungdomsverksamhet, detta mot bakgrund av att den största delen av kostnaderna bekostas med egna medel.

Ungdomar är lätta att rekrytera och fler ungdomar skulle kunna tas om hand om ökade medel, från anslaget 6:18, tillfördes för verksamheten. Därtill är tillgången på ungdomsledare i vissa fall gränssättande. Fr.o.m. år 2000 bekostas ungdomsverksamheten av det bidrag som ges till de frivilliga försvarsorganisationerna från anslag 6:18 (f.d. D 6), efter överföring av medel från anslag A 1 (nuvarande 6:1). Effekten av att anslag 6:18 inte räknas upp innebär att ungdomsverksamheten inte kan genomföras i den omfattning som är önskvärd. Antalet intresserade ungdomar överstiger det antal utbildningsplatser som finns tillgängliga.

FRIVILLIGA FÖRSVARSORGANISATIONER medlemmar 2001-12-31

Tabell 1

Organisationer för frivillig befälsutbildning

Jämfört

001231

Centralförbundet för befälsutbildning	CFB	37 801	+
Flygfältsingenjörsföreningarna	FIFF	698	-
Flygvapenföreningarnas Riksförbund	FVRF	9 442	-
Försvarets Personaljänstförbund	FPF	518	+
Sjövärnsskårens Riksförbund	SVK RF	4 750	+
Hemvärnsbefällets Riksförbund	HBR	10 834	+
Förbundet Sveriges reservofficerare	SVEROF	3 635	-
Svenska Flottans Reservofficersförbund	SFRO	1 094	+0
Svenska värnpliktsofficersförbundet	SVOF ⁴		
Summa		68 772	

Avtalsorganisationer

Frivilliga Automobilkårens Riksförbund	FAK	11 736	-
Frivilliga flygkåren	FFK	2 260	+
Frivilliga Motorcykelkårens Riksförbund	FMCK	5 655	+
Frivilliga radioorganisationen	FRO	7 649	+ -0
Svenska röda korset	SRK	317 110	-
Riksförbundet Sveriges lottakårer	SLK	22 462	-
Svenska Blå Stjärnan	SBS	4 841	-
Svenska Brukshundklubben	SBK	69 867	+
Sveriges civilförsvarsförbund	SCF	29 000	-
Sveriges Kvinnliga Bilkårens Riksförbund	SKBR	9 367	-
Summa		479 947	

Övriga organisationer:

Frivilliga skytterörelsen	FSR	76 754	-
Svenska fallskärmsförbundet	SFF	3 022	-
Svenska pistolskytteförbundet	SPSF	40 732	-
Svenska sportskytteförbundet	SSF	91 851	-
Summa		212 359	

Totalt antal medlemmar 761 268

⁴ Redovisas fr.o.m. 010101 under antal medlemmar CFB

**FÖRDELNING AV BIDRAG UR 6:18, anslagspost 1
per frivillig försvarsorganisation, tusental kr**

Tabell 2

ORGANISATION	FÖRDELNING	SLUTLIG TILLDELNING
CFB	11 220	11 220
FIFF	1 200	1 025
FVRF	3 000	4 250
FAK	150	150
FFK	525	525
FMCK	2 110	2 500
FRO	5 200	5 220
FSR	4 850	4 850
FPF	190	250
SRK	1 775	1 692
SLK	11 370	11 370
SVK RF	2 830	3 385
SBK	1 350	1 350
SFF	100	100
SKBR	4 600	4 588
HBR	600	896,7
SVEROF	425	425
SFRO	150	150
SVOF	200	200
Reserv	2 271,0	
SUMMA	54 116	54 146,7

HYROR

För organisationer med lokaler i Artillerigården har gemensam utbetalning skett för att täcka den mellanskillnad i hyra, som uppstod sedan SFV övertagit byggnaden.

SUMMA 3 095 3 064,3

**FÖRDELNING AV BIDRAG UR 6:18 TILL VISSA MILITÄRA TIDSKRIFTER
MM,
tusental kr**

Tabell 3

FÖRENING/TIDNING	FÖRDELNING	SLUTLIG TILLDELNING
Kungliga Krigsvetenskapsakademien	450	450
Kungliga Örlogsmannaskapet	70	70
Marinlitteraturföreningen	6	6
Kustartilleriklubben/Tika	35	35
Artilleritidskrift	38	38
Tidskrift i fortifikation	24	24
Militär Teknisk Tidskrift	16	16
Försvarets Civila Idrottsförening	1 333	1 333
Förbundet Svenska Finlandsvilliga	20	20
Sveriges Militära Kamratföreningars Riksförbund	42	42
SUMMA	2 034	2 034

ANSLAG 6:1, FRIVILLIGA FÖRSVARSGRUPPER**MÅL***Mål för verksamheten inom Försvarsmakten*

Försvarsmakten skall stödja och bistå frivilligorganisationerna så, att deras verksamhet bidrar till att vidmakthålla försvarsviljan och ger försvarsverksamheten en bred förankring samt så att de resurser som avdelas för frivilligverksamheten kan utnyttjas effektivt.

Försvarsmakten skall i årsredovisningen redovisa genomförd utbildning och resultat.

I årsredovisningen skall antalet medlemmar redovisas. Av redovisningen skall framgå vilken ålders- och kompetensstruktur de frivilliga försvarsorganisationerna som omfattas av Försvarsmaktens uppdrag har. Personal ur frivillig försvarsorganisation som har krigsbesättning i Försvarsmakten skall redovisas till antal och organisationstillhörighet. Antalet nya frivilligavtal skall redovisas.

UTBILDNING

21 organisationer har fått utbildningsuppdrag för uppgifter inom armén, hemvärnet, marinen och flygvapnet.

Frivilligutbildningen bedrivs av de frivilliga försvarsorganisationerna efter uppdrag från Försvarsmakten (GRO GEN utifrån underlag från GRO FRIV) med stöd av förband och skolor, som centrala/regionala/lokala kurser. Cirka 75 % av frivilligutbildningen bedrivs som centrala kurser under sommarmånaderna.

Sammanfattning

Frivilligutbildningen inom Försvarsmakten har genomförts med ett stort oförändrat antal deltagare men en väsentlig minskning av antalet utbildningsdagar. Detta är en direkt följd av att de frivilliga försvarsorganisationerna till följd av Försvarsmaktens ekonomi fick reducerade anslag samt att det förbandsstöd som erfordras utgick i minskad omfattning.

Några organisationer har trots ekonomin noterat en fortsatt god tillströmning av elever. Dock har de flesta organisationer tvingats att ställa in ett antal kurser, alternativt genomföra annan utbildning än planerad. Därtill har flera organisationer rapporterat problem med rekrytering av elever till kurser. Detta har lett till ett lägre deltagarantal på vissa kurser och att flera kurser har ställts in på grund av för få elevansmälningar. Vidare innebär det att målet att öka avtalsuppfyllelsen inte har uppnåtts. Dessutom har flera organisationer redovisat att kostnaderna för kurserna har ökat vilket gav ett lägre antal utbildade/utbildningsdagar.

Konsekvensen för Försvarsmakten är en lägre uppfyllnad/omsättning av krigsförbandens behov av frivilliga med avtal.

Resultat av utbildningen

Antalet kurs- och övningsdeltagare var 57 027 stycken, 91,0 % av planerat antal. Jämfört med föregående budgetår minskade utbildningen med drygt 30 %. Det redovisade utfallet kan antas innebära ett för lågt värde p.g.a. att förbanden som svarar för rapportering av bl.a. genomförda hemvärnsövningar, KFÖ mm fortfarande har brister i rapporteringen till PLIS, och därigenom inte kunnat lämna fullständiga uppgifter till organisationerna.

Den prioriterade utbildning för GU uppvisar en kraftig minskning både vad gäller antal deltagare och antal utbildningsdagar. De prioriterade områdena INSTR och BU visar en liten ökning både vad gäller antal deltagare och utbildningsdagar.

Utbildningen redovisas i nio områden - se tabell 4.

Avtalsutbildning

Grundutbildningen (avtalsutbildningen) minskade väsentligt. Antalet nya avtal uppgick till 62,0 %, av planerat antal. Av de nya avtalen tecknades 555 med kvinnor, 51 %. Åtgärder som vidtagits för att öka antalet avtal med kvinnor vidtogs vid förra försvarsbeslutsperiodens början genom att prioritera de kvinnliga organisationerna. En ny tjänstegren, bevakningstjänst i hemvärnsförband, öppnades. Under tiden juni - augusti genomfördes utbildning med 12 lottor för bevakningstjänst vid Gotlandsgruppen med gott resultat.

Under året har antalet frivilligavtal minskat från 20 513 till 20 094⁵, en förändring med 2,1 %. Behovet av avtal är fortsatt stort, ca. 30 000 är målet för år 2002. Stora insatser krävs för att målen skall nås. Omsättningen bör minskas från 15 % årligen till 10 % för att bryta den nedåtgående trenden. En ökning av nyrekryteringen behövs dessutom för att nå målet att öka avtalsuppfyllelsen.

Repetitionsutbildningen, RU, visar en fortsatt minskning. Övningsdeltagandet utgör en stor del av RU och genomförs bl.a. i hemvärnsförbanden. Resterande RU genomförs som kurser. Den minskande RU beror på minskande övningstillfällen vilket är negativt för att behålla avtalspersonalen. Till en stor del kan minskningen också bero på brister i förbandens rapportering av genomförda övningar.

Frivillig befälsutbildning

Trots reducerade anslag och minskat stöd har den planlagda utbildningen för några organisationer nått uppsatta mål. För andra organisationer har dock verksamheten till stor del reducerats. Inställda krigsförbandsövningar m.m. har medfört färre övningstillfällen för krigsplacerade reservofficerare och värnpliktsbefäl. Den frivilliga befälsutbildningen bidrar till att det krigsplacerade befälet kan vidmakthålla sin kompetens. Den verksamhet som genomförts har dock skett med god kvalitet.

---

⁵ Antalet avtal bygger på uppgifter från förbanden vilka p.g.a. att PLIS inte alltid är korrekt uppdaterat endast får ses som en approximation.

Antalet deltagare i krigsförbandskurser har minskat väsentligt. Sammantaget har den frivilliga befälsutbildningen under året, bidragit till att vidmakthålla effekten i det krigsförband där personal som genomfört övning/utbildning är placerad. Härvid har även befälskompetens i viss utsträckning säkerställts för att kunna möta krav på anpassningsåtgärder. Under året har ca. 22 200 genomfört utbildning, bl.a. KU, samt ca. 15 000 s.k. övrig utbildning.

Färdighetsutvecklande organisationer

Den planlagda verksamheten har p.g.a. reducerade ekonomiska resurser inte kunnat genomföras. Detta påverkar moderniseringen av skjutbanor och utbildning av s.k. foinstruktörer. Den frivilliga skytterörelsen har bidragit till att förbättra skjutskicklighet, skjut-säkerhet och vapenhantering. FSR har fördelat 238 tkr till SPSF och SSF för underhåll m.m. till 18 skjutbanor ägda av dessa förbund. Ersättning till 54 skjutbanor, som ägs av FSR, har uppgått till 752 tkr. FSR kostnader för statens skytteombud har uppgått till 407 tkr.

SFF har genomfört utbildning av hoppmästare och hoppledare (instruktörer) samt vidmakthållit kompetens hos ca. 150 vpl fallskärmsjägare.

Övrig utbildning

SBK har i uppdrag att utbilda hundekipage för hemvärnet samt att utbilda hundar för placering i flygvapnets insatsorganisation. Utbildningen för hemvärnet har genomförts i planerad omfattning genom utbildning av hemvärnsmän, utbildning av hundinstruktörer, funktionskontroll av hemvärnshundar och utbildning av hundekipage.

För flygvapnet omfattar uppdraget rekrytering och utbildning av bevakningshundar, vidmakthållande och utveckling av ammunitionssökhundinstruktörer och funktionskontroll av bevakningshundar. Utbildningen har i stort följt plan. Dock har ett något mindre antal hundar utbildats än planerat.

Av SBK:s rapportering kan utläsas att rekrytering av hundar till hemvärnet för närvarande är lättare än till flygvapnet.

UTBILDNINGSSSTATISTIK

Tabell 4

Frivilligorganisationernas utbildningsverksamhet 1999 - 2001. Antal kurs- och övningsdeltagare och antal utbildningsdagar.

	1999	1999	2000	2000	2001	2001
	Kurs/övn. Deltagare	Antal Utbildnings- dagar	Kurs/övn. Deltagare	Antal Utbildnings- Dagar	Kurs/övn. Deltagare	Antal Utbildnings- dagar
GU	4 048	34 413	4 080	39 762	2 812	27 024
RU	12 253	25 849	11 582	20 501	10 727	20 257
KU	25 787	52 005	18 614	72 965	24 174	65 475
BU	352	3 596	302	2 654	404	3 625
KFK	3 041	8 689	3 294	9 119	2 127	5 956
INSTR	897	3 558	935	4 116	1 051	4 202
FU⁶	3 714	6 812	4 663	7 538	509	848
ÖVR	11 837	10 763	12 274	12 787	15 223	12 082
UNGD	15 799	51 237	15 020	89 511	23 214	40 040
TOTALT	77 728	196 922	71 127	259 463	80 241	179 509

Förkortningar:

GU, grundutbildning (avtalsutbildning). Deltagare ur avtalsorganisationerna.

RU, repetitionsutbildning (övning eller kurs). Deltagare ur avtalsorganisationerna.

KU, kompletteringsutbildning. Deltagare ur samtliga organisationer.

BU, befodringsutbildning. Deltagare ur organisationerna för frivillig befälsutbildning.

KFK, krigsförbandskurser. Deltagare ur organisationerna för frivillig befälsutbildning.

INSTR, instruktörsutbildning. Deltagare ur samtliga organisationer.

FU, funktionärsutbildning (föreningsfunktionärer). Deltagare ur samtliga organisationer.

ÖVR, övrig utbildning mindre än 6 tim. Häri ingår orientering, soldatprov, kortutb mindre än 6 tim mm

UNGD, ungdomsutbildning. Deltagare ur organisationer med verksamhet för ungdomar, som är medlemmar i organisationen (d.v.s. inte i fristående ungdomsorganisationer).

⁶ Fr.o.m. år 2000 genomförs funktionärsutbildning på medel från organisationsstödet samt med egna medel, varför ingen rapportering av genomförd verksamhet efterfrågats. Under denna rubrik redovisas i de fall sådan uppgift lämnats uppgift om antal dagar respektive deltagare vid utbildningskonferenser. I de redovisade siffrorna för 2000 ingår ett antal deltagare och dagar som genomgått Försvarsupplysning i form av kompletteringsutbildning.

TILLDELNING AV ERSÄTTNING FÖR UTBILDNING UR ANSLAG 6:1, PROGRAM 13.5. Fördelning per frivillig försvarsorganisation, tusental kr **Tabell 5**

ORG	FÖRDELNING	UTBETALAT	BAL ÖVER-/ UNDERSKOTT Inkl ränta	UTNYTTJADE MEDEL	ÖVER-/UN- DERSKOTT
CFB	27 275	27 575	- 427,4	27 459	- 311,4
FIFF	2 250	1 500	203,6	1 503,3	200,3
FVRF	10 000	11 855	- 3 890	9 661	- 1 696,0
FFK	650	625		626,7	- 1,7
FMCK	5 600	5 500	- 151,0	5 238	111,0
FRO	11 500	12 400	- 405,8	12 631	636,3
FSR	5 100	4 700		4 701	- 1,0
FPF	750	650	59,9	667,6	42,3
SRK	14 800	14 390	- 340,0	15 268,3	- 1 218,3
SLK	23 000	17 050	2 558,0	18 705	903,0
SVK RF	3 400	2 525	198,0	2 620	103,0
SBK	2 900	2 885	- 198,8	2 685,7	0,5
SFF	300	275	275	275	0,0
SKBR	7 950	6 800	1 058,6	7 858,3	0,3
HBR	3 000	3 160	- 32,1	3 203,3	- 75,4
SVEROF	1 075	900		900	0,0
SFRO	750	700		700	0,0
SVOF	0	10	- 10	0	0,0
Reserv	2 700				
SUMMA	123 000	113 500	- 1 377,0	114 702,7	- 2 579,7

Ålders- och kompetensredovisning för år 2001

Org	Avtal		Åldersstruktur					Kompetenser	
	Total	Nya	18-25 år	26-35	36-47	48-60	61-	Meniga	Befäl
FFK	220	21	3	31	67	99	20	182	38
FMCK	1 301	101	89	498	341	346	27	1 195	106
FRO	2 022	25	64	275	321	1 008	354	1 682	340
FVRF	885	10	25	379	417	59	5	476	409
SRK	5 221	102	339	1 121	1 289	1 859	613	3 896	1 325
SLK	6 062	86	209	1 051	1 631	2 131	1 040	4 152	1 910
SBK	1 646	153	79	552	558	408	49	1 457	189
SKBR	2 071	79	120	589	670	562	130	1 932	139
Total	19 428	577	928	4 496	5 294	6 472	2 238	14 972	4 456
	Ant i utbildn								
CFB	1 478	47	342	545	332	211	48		
FIFF	58	1	2	5	9	34	8		
FVRF	263	6	59	113	61	27	3		
SVKRF	24	2	3	3	8	9	1		
HBR	18			2	5	8	3		
Total	1 841	56	406	668	415	289	63		
S:a.			1 334	5 164	5 709	6 761	2 301		

De redovisade uppgifterna ovan kommer i allt väsentligt från PLIS (Pliktverkets informationssystem). Då de flygvapenförband som hanterar frivilligpersonal för år 2001 inte hade

rapporterat några uppgifter i PLIS bygger redovisningen ovan på vad MD-grupperna redovisat. Därtill kommer att inte alla organisationer som har utbildningsuppdrag för Försvarsmakten är inregistrerade i PLIS. Förra året redovisades inte FVRF:s personal med frivilligavtal. Innevarande år har en del av denna personal införts i redovisningen.

Av redovisningen kan dock utläsas att den största delen av avtalspersonalen är i åldersgrupperna mellan 26 till 60 år och att åldersgruppen 48 – 60 år minskar.

Vad gäller personal i utbildning, befälsutbildning, ligger personalen huvudsakligen i åldersgruppen 26 – 47 år. Detta stämmer väl överens med vad CFB redovisat rörande hela deras medlemskader. 52 % är i åldersgruppen 21 – 47 år.

Vidare framgår av redovisningen att avtalsorganisationerna bemannar ett stort spektra av kompetenser. Som exempel kan nämnas flygförare, båtförare, navigatörer, ordonnans-tjänst, sambandstjänst, stridsledning, materieltjänst, präst, hundtjänst, sjukvårdstjänst, motorfordonstjänst och instruktörer.

Dessutom finns i frivilligverksamheten ca. 300 krigsfrivilligavtal exempelvis med FIFF och Fältartisterna.

De frivilliga försvarsorganisationernas stöd utomlands

ANSLAG 6:1, FRIVILLIGA FÖRSVARSGRUPPERS VERKSAMHET I DE BALTISKA LÄNDERNA, POLEN OCH RYSSLAND

Regeringen har i enlighet med 1996 års totalförsvarsbeslut avdelat medel för att skapa förutsättningar för de frivilliga försvarsorganisationerna att genom samarbete med de baltiska länderna samt Ryssland och Polen stödja dessa länders uppbyggnad av ett försvar under demokratisk kontroll.

För detta ändamål har för Försvarsmakten enligt 2001 års regleringsbrev avdelats 4 800 tkr som skall betalas ut till berörda frivilliga försvarsorganisationer. Under 2001 har totalt 4 419 000 kr utbetalats. Därtill har balanserade medel från tidigare år, fått utnyttjas för motsvarande verksamhet 2001.

Organisation	Beviljat 2001	Utbetalat 2001	Balanserat över-/underskott	Förbrukade för vht 2001	Över-/underskott
CFB	575 000	670 000		719 000	- 49 000
FVRF	600 000	600 000	88 000	688 000	
FFK	100 000	58 000	- 4 000	62 400	- 8 400
FMCK	150 000	150 000		150 000	
FRO	300 000	318 500		318 500	
FSR	275 000	231 500	98 839	268 550	61 789
SLK	450 000	420 000	84 960	149 300	355 660
SVK RF	275 000	255 000	43 475	281 757	16 718
SBK	170 000	150 000	47 837	191 190	6 647

Organisation	Beviljat 2001	Utbetalat 2001	Balanserat över-/underskott	Förbrukade för vht 2001	Över-/underskott
SKBR	255 000	255 000		296 817	- 41 817
HBR	350 000	295 000	- 662	295 603	- 1 265
SVEROF	420 000	416 000	56 419	382 729	89 420
SFRO	600 000	600 000		600 000	
Reserv	280 000				
Summa	4 800 000	4 419 000	414 598	4 403 846	429 752

Genomförd verksamhet

Verksamheten i Baltikum har nu för flera organisationer funnit sin form och blivit etablerad och efterfrågad. Detta underlättar dels organisationernas planering och budgetering och dels för mottagarländerna som kan planera för viss verksamhet och då också för erforderligt stöd.

Den genomförda utbildningen som både har skett i Baltikum och vid kurser i Sverige har varit av god kvalitet. Vidare har den uppfattats av eleverna som mycket betydelsefull för deras fortsatta verksamhet i respektive hemland. Utbildningen har bl.a. innehållit utbildning i föreningsverksamhet, ledarskap, motorfordonstjänst och befälsutbildning på olika nivåer.

Vid möten med representanter för de baltiska staterna har framförts att de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet är viktig för deras utveckling av en försvarsmakt i demokratisk anda. Samtliga baltiska länder har framfört önskemål om att utbytet bör fortsätta.

CFB har genomfört kurser för hemvärn och gränsbevakning i Estland och Lettland med totalt 94 elever med gott till mycket gott resultat. Kurserna har varit kurs för överlevnadsinstruktörer och kurs i truppföring för plutonchefer i hemvärdet samt kurs för befäl vid gränsbevakningen i Estland. Därtill har CFB medverkat med två instruktörer som rådgivare vid Estniska hemvärdets planering av KFÖ med pansarvärnskompani. I Lettland genomfördes kurs i taktik och stabstjänst för befäl vid hemvärnsbataljonsstab med elever ur Hemvärdet och marinen.

FVRF har genomfört instruktörsutbildning i luftbevakningstjänst i Sverige. I FVRF-utbildningen har deltagit 48 estniska elever under 392 dagar.

FFK har genomfört studiebesök och rådgivningar i samverkan med Kaitseliit Lennukorpus i Estland. Vidare har planerats en funktionärsutbildning för genomförande under år 2002.

FRO har genomfört utbildning av tolv (12) sambandsbefäl, i sambandsplanläggning/internationell signalering på Fårö, från Lettland och Litauen tillsammans med sex (6) svenska sambandsbefäl. FRO har vidare deltagit med sex (6) medlemmar i sambandsövning i Lettland och med sju (7) medlemmar i samövning med Litauen.

FSR har i samarbete med SPSF genomfört kurs med lettiska och estländska skytteinstruktörer. Skyttar ur FSR och SPSF har därutöver deltagit i en landskamp i Lettland.

SLK har genomfört 1 kurs i TFU GB för 12 kvinnor från Litauen. Vidare har en fälttävlan genomförts i Estland med 7 bevakningslottor. Övrig planerad utbildning kunde inte genomföras p.g.a. för dåligt deltagarantal. Ledarskapsutbildning för kvinnor från Lettland inställdes p.g.a. instruktörsbrist. Denna utbildning avses genomföras under våren 2002. Förplägnadsutbildningen har planerats och kommer att genomföras under första halvåret 2002.

SVK RF har haft deltagare från Lettland och Litauen på sommarskola, 6 ungdomar och 2 ledare per tillfälle. Planerat utbyte med Estland inställdes.

SBK har genomfört: Instruktörsutbildning gällande räddningshund och bevaknings-/patrullhund för 29 elever från Estland och Lettland med gott resultat.

HBR har genomfört utbildning av granatgevärsinstruktörer med 15 elever från Litauen. Vidare har genomförts utbyte med vardera 10 stycken från Litauen och Sverige. Dessutom har 11 lettiska officerare erhållit instruktörsutbildning i skarpskytte.

SVEROF har bl.a. arrangerat seminarier om folkrätt och OSSE:s Uppförandekod i Estland, Lettland och Litauen. Vidare arrangerades en kurs i demokratiskt ledarskap med 13 baltiska deltagare. Därtill har SVEROF bekostat 7 yngre baltiska RO:s deltagande i FBU-kurser genom att stå för deras resekostnader. Utbildningarna har av deltagarna bedömts som mycket värdefulla.

SFRO har genomfört kurs i personaltjänst, för officerare från Estland samt en kurs i folk- och sjörätt med elever från Estland.

Genomförd verksamhet/kartläggning i Polen och Ryssland

Verksamheten i Polen har under 2001 börjat finna sina former och kännetecknas av ett utbyte av elever mellan Sverige och Polen. Verksamheten har genomförts på ett mycket uppskattat sätt. Den har inneburit utbyte mellan svenska frivilliga försvarsorganisationer och deras polska motsvarigheter. Verksamheten i Ryssland är fortfarande i en uppbyggnadsfas.

4 elever har deltagit i FMCK vinterutbildning i Älvdalen, 3 elever har deltagit i instruktörsutbildning. FMCK har även deltagit vid ungdomstävlingar i Polen.

FRO hade planerat ungdomsutbildning, i internationell signalering, som inte kunnat genomföras. Däremot har fem (5) polska ungdomar deltagit i en veckoslutskurs på Väddö.

FSR har tagit kontakter med Polen för att inleda ett fördjupat samarbete.

FFK har i Polen definierat en framtida samarbetspartner, organisationen Trawers, för fortsatt verksamhet under 2002.

SBK har genomfört i:

- Polen – instruktörsutbildning gällande räddningshund och patrullhund som veckokurs i Sverige med 6 elever. Förberedelser har vidtagits för att genomföra en ”brevkurs” inför fortsatt instruktörsutbildning. De första breven skickades i december.
- Ryssland – instruktörsutbildning gällande räddningshund och bevaknings/patrullhund samt symposium om hundverksamhet.

SVK RF har genomfört utbildning med 6 ungdomar och 2 instruktörer från Polen vid sommarskolan i Karlskrona. SVK RF har också påbörjat ett utbyte med en ungdomsskola i Kaliningrad med bl.a. besök i Kaliningrad och återbesök i Sverige. Där fick de 5 ungdomarna och deras 2 ledare möjlighet att följa SVK rikstävlingar på Märsgarn.

SKBR har deltagit i en bilmässa i Polen där en krocksläde förevisades och information lämnades om trafiksäkerhet. Därtill har genomförts en utbildning av polska informatörer i syfte att introducera MPB-konceptet (Mamma-pappa-barn).

I Ryssland har SKBR fortsatt med sina kontakter med de ryska soldatmödrarna bl.a. i samband med en internationell konferens.

SVEROF har genomfört besök i Polen och Ryssland med syfte att påbörja samarbete på lokal/regional nivå.

Stöd till de baltiska staterna

Multilaterala projekt

Den baltiska försvarshögskolan BALTDEFCOL

Försvarsmakten har ställt tre officerare till BALTDEFCOL förfogande varav en tjänstgör som ställföreträdande skolchef. Sverige har dessutom en elev vid skolan. Försvarshögskolan administrerar de svenska insatserna vid skolan. UD finansierar genom särskilda regeringsbeslut på årsbasis.

Den baltiska bataljonen BALTBAT

Försvarsmakten har fortsatt stött projektet som påbörjades under 1995. Under 2001 har tre svenska officerare varit placerade vid träningsteamet varav en som chef. Verksamheten har i huvudsak varit inriktad mot lednings- och stabsträning av bataljonsstaben. Projektet är inne i en baltifieringsfas och den svenska medverkan är planerad att avslutas vid årsskiftet 2002/03. Projektet har under det senaste året alltmer blivit en nordisk angelägenhet där Danmark är den drivande kraften i egenskap av ”lead nation”. BALTBAT har dock som pilotprojekt varit helt avgörande för annan militär stödverksamhet i Baltikum, såväl multilaterala som bilaterala projekt. UD finansierar verksamheten genom särskilda regeringsbeslut på årsbasis.

Den baltiska sjöstyrkan BALTRON

BALTRON är under ständig utveckling och har under 2001 varit mycket aktiv och deltagit i flera internationella övningar. Inom ramen för BALTRON pågår utvecklingen av en gemensam baltisk dykskola förlagd till Liepaja i Lettland. Sverige har under året donerat dykutrustning och även stöttat med en dyk-instruktör. Fartygen inom BALTRON genomför årligen minskyddsmätningar vid svenska mätstationer.

Den svenska minröjningsoperationen som genomfördes under november månad utanför Tallinn har också en stark koppling till BALTRON, där dess fartyg och personal aktivt deltar i såväl planering som genomförande. UD finansierar genom särskilda regeringsbeslut på årsbasis.

Bilateralt stöd

Det bilaterala stödet regleras genom tvåårsplaner. Anslag tilldelas i såväl Regleringsbrevet som genom separata regeringsbeslut från Fö och UD.

Under 2001 har arméprojektet genom förbandsöverföringar och utbildningsinsatser varit vårt största enskilda projekt. Fyra infanteribataljoner, varav två till Lettland och en till resp. Estland och Litauen, två stabskompanier, ett till resp. Lettland och Litauen, jämte ett ingenjörskompani till Litauen, har levererats. Utbildningsgrupper om 6 officerare för infanteriträning har etablerats i resp. land och påbörjat utbildning av baltiska officerare och underofficerare. Ett team för centraliserad ingenjörutbildning i Litauen är rekryterat och är under etablering i Litauen. Tidsplanen har i stort kunnat hållas och ekonomiskt har vi hållit oss inom angivna ramar.

Utbildning av baltiska officerare i Sverige är ett annat stort projekt. Under året har 30 elever deltagit i de ordinarie kursprogrammen och preparandkurser vid olika skolor och förband, samt 16 elever vid Litorina Folkhögskola för intensivutbildning i svenska. UD finansierar samtliga utbildningar och kurser.

Övriga projekt som bör nämnas är:

- RESMAT. Ett projekt som syftar till att hjälpa de baltiska länderna att lagerhålla, hantera och distribuera reservdelar för svenskdonerad materiel
- BALTMED. Sjukvårdsprojektet som levererar materiel och utbildning för såväl fredssom krigssjukvård
- Luftvärnsprojektet. Huvudsakligen utbildningsinsatser på tidigare levererad materiel med ett team om tre officerare i resp. Lettland och Litauen
- Verkstadsprojektet. Leverans av materiel för en verkstad i resp. land. Under året har verkstadsutrustning till Litauen levererats.

Under 2001 har verksamheten stadigt ökat i omfattning. Vid årets slut tjänstgjorde ca. 30 officerare på heltid i Baltikum. Budgeten har totalt kunnat innehållas även om prognostiseringen varit svår främst beroende på ryckig fakturering och mycket ojämna uppdragskostnader vid förbandsöverföringen. Slutredovisningen inom 103.4 visar på ett underutnyttjande på 671 tkr.

Åtgärder mot vapenförluster

Bakgrund

ÖB beslut 1995-10-16, 10900:80363 samt SFS 1996:31 ligger till grund för utvecklingen av rubricerat säkerhetsskydd. FFS 2000:10, FIB 2000:1 samt HKV skr H 10 900:901 66, Insatsberedda skyddsstyrkor och transportskyddsstyrkor, utgör det regelverk som Försvarsmakten skall efterleva.

Genomförd och pågående verksamhet

- Handbok omfattande hantering av vapen och ammunition, (H SÄK VapAm) har utarbetats och började att gälla 2001-01-01.
- Speciellt säkerhetsskyddade containrar har till viss del levereras under 2001. Leveransförsening på grund av tekniska problem.
- Installation av förrådslarm är utförd under 2001.
- Beslut har tagits om att upprätta två stycken larmcentraler, teknisk driftsättning av systemet pågår och driftsättning beräknas ske under fjärde kvartalet 2002.
- Försvarsmakten utbildar särskild personal för att tillgodose regelverkets krav på säkerhetsskyddande verksamheter.
- Försvarsmakten genomförde under 2001 en översyn av organisation, regelverk samt tekniska hjälpmedel med målet att ytterligare effektivisera säkerhetsskyddet.

Förlust av skjutvapen

Nedan följer en sammanställning från 1991 till 2001.

År	Förlust (summa)	Återfunna (summa)
1991 – 1995 (5 år)	616	485
1996 – 2000 (5 år)	158	144
2000	24	29
2001	20	37

Försvarsmakten bedömer att genomförda åtgärder fått en positiv effekt. Målet är att förlusterna skall vara noll.

Ytterligare åtgärder

- Arbetet fortsätter med kontrollverksamhet, information och utbildning, med syfte att höja medvetenheten hos personalen.
- Utveckling av tekniska hjälpmedel fortsätter. RABS utredning.
- Säkerhetsrutiner ses över och utvecklas prioriterat mot de stora materielrörelser som för närvarande sker under Försvarsmaktens ominriktning.

Forskning och teknikutveckling

Utfall av investeringar i forskning och teknikutveckling

Investeringsplan (Tusental kronor, differens budget prisläge 2000)	Anslagspost	Budget 2001	Utfall 2001	Differens budget - utfall
Forskning och teknikutveckling	3	898 000	893 354	4 646

Forskning och teknikutveckling

Allmänt

Verksamheten är indelad i tre huvudkategorier; forskning, teknikutveckling och koncernuppdrag. Huvuddelen av verksamheten beställer Försvarets materielverk (FMV), Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och Förvarshögskolan (FHS). Leveranser till Försvarets materielverk utgörs av skriftliga rapporter och muntliga redovisningar, i tillämpliga fall även kompletterat med demonstrationer. Kunskapsöverföring och informationsutbyte sker också genom seminarier och konferenser för att nå ut till en större bredd. Dialog om ytterligare förstärkning av nyttiggörandegraden har initierats.

Verksamheten är till huvuddelen kompetens- och kunskapsproduktion för långsiktig utveckling av Försvarets materielverks operativa förmåga, kompetenser och anpassningsförmåga. Huvuddelen av aktiviteterna är inriktade mot framtida behov för uppgifterna "Försvaret mot väpnat angrepp", inklusive internationella insatser och anpassningsförmåga, samt "Territoriell integritet". Den direkta effekten på Försvarets materielverks förmågor kan mätas först när erhållen kunskap och teknologi är implementerad i system, förband och processer, men bidrar starkt till att upprätthålla Försvarets materielverks förmåga till anpassning. Verksamhetens effekt kan dock indirekt mätas i projektens måluppfyllelse och i aktiviteter syftande till spridning av information och resultat. Projekten är normalt fleråriga. Direkta leveranser till Försvarets materielverket bör kompletteras med det livaktiga utbyte av teknologi och information som sker direkt mellan FoT-representanter och avnämare genom informella kanaler och nätverk.

Ett brett demonstratorprogram har under året initierats med flera förstudier och förberedelser för beställningar. Demonstratorprogrammet har för avsikt att förstärka Försvarets materielverks förmåga till anpassningsåtgärder samt att tillföra flera alternativa materiellösningar och beslutsunderlag för framtida vägval.

Genomförd verksamhet i stort

Tyngdpunkten på 2001 års verksamhet har legat på system- och delsystemnivå för:

- Spaningsförmåga och förmåga till informationsinhämtning mot luft- och yt- och undervattensmål innefattande främst radarteknik, IR-teknik, akustisk teknik och obemannade plattformar.
- Ledningsförmåga på operativ och taktisk nivå genom studier av informationssystemteknik och -krigföring, sambandsteknik, fusioneringsteknik och Människa-System-Interaktion.

- Bekämpningsförmåga på det framtida slagfältet, förmåga till väpnad strid, telekrigsteknik, signaturanpassningsteknik, undervattensteknik och vapenteknik (inom precisionsbekämpning, fjärrstridsmedel samt enskilda stridsdelars effekt).
- Skyddsförmåga i en framtida hot- och stridsmiljö, avseende skydd mot fjärrstridsmedel, ballistiska skydd samt personliga skydd.

Avseende mer okonventionella hot och metoder har kunskapsuppbyggnad inom IT-området fortsatt. Genom en stabil forskningsgrupp vid FOI och FHS. NBC-studier samordnat inom total-försvaret samt förberedelser för demonstratorprogram NBC-ledningssystem har genomförts enligt FoT-plan.

Tre forskningsprojekt har under perioden speciellt följts upp med avseende på effekter och nytta.

Dessa tre projekt är:

- Multisensormålsökarprogrammet (FMV).
Projektet syftar till att ett målsökarkoncept med hög precision och hög robusthet mot störning. Det ger goda förutsättningar för ett framgångsrikt demonstratorprogram, kompetensuppbyggnaden ligger under planerad nivå, men bedöms kunna hämtas upp under demonstratorfasen.
- Betingelser för framtida fredsbevarande operationer (FHS).
Projektets resultat bedöms vara av intresse för såväl Försvarmakten som för Utrikesdepartementet och framförallt få effekter på längre sikt för internationella operationer.
- IT-vapen i laborativ miljö (FOI).
Projektet genererar kunskap för IT-säkerheten inom det nätverksbaserade försvarets ledningssystem. Det bedöms ge goda möjligheter till kunskapsuppbyggnad för Försvarmakten, samt även för avtappning av kunskap till övriga samhällssektorer.

Projekten redovisas i detalj under rubriken ”Årlig uppföljning av specifika forskningsprojekt” (se nedan).

Forskning

Forskningsuppdragen till FOI och FHS har i huvudsak genomförts enligt Försvarmaktens beställning. Verksamheten bedrivs inom ett stort antal forskningsområden, där tyngdpunkten ligger på forskning inom ledning, bekämpningssystem och skydd, sensortillämpningar, telekrig och undervattensteknik, samt människans framtida roll och integration i system, som användare, operatör och beslutsfattare.

Forskning inom området landmins-system och -detektering, med bl.a. radarteknik har genomförts. Satsningar på forskning inom explosivämnesteknik har gett goda resultat och värdefulla möjligheter till internationellt informationsutbyte och samarbete. Inom projektet ANABASIS har luftförvarssimuleringar mot kryssningsrobotar genomförts och genererat bakgrundsunderlag till bl.a. PerP och FoRMA. Hot från och skydd mot NBC-stridsmedel har aktualiserats och satsningar pågår med forskning kring framförallt biologiska och kemiska komponenter. För det framtida nätverksbaserade försvaret ingår bl.a. forsknings-satsningar inom IT-säkerhet, sensorfusion och nätverksuppbyggnad (t.ex. arkitekturer och

gränssnitt). Ytterligare områden där värdefull forskning genererats under året är UV-sensorteknik, multisensorteknik, och laserskydd.

Till kategorin forskning hänförs även regeringsuppdraget NFFP. Under året avslutades NFFP fas 2 och beställning till FMV för fas 3 lades. Satsningen på strategiska forskningskärnor som ett medel att tillvarata civil forskning och trender, samt generiska forskningsområden har fortsatt.

Teknikutveckling

Teknikutveckling avser verksamhet fram till den tidpunkt där realiserbarheten av ny teknologi är tekniskt och ekonomiskt klarlagd. Den syftar till att säkerställa viktig kompetens för framtida materielanskaffning och vidmakthållande av materiel samt till att ge underlag för perspektivstudier och beslut av långsiktig, övergripande karaktär.

Försvarsmakten beställer teknikutveckling vid FMV. En stor del av dessa beställningar upphandlas i sin tur av FMV, främst vid svensk försvarsindustri.

Projekt har beställts löpande över året och är till största delen av flerårig karaktär. Beställd verksamhet har genomförts och avrapporterats efterhand.

Teknikstudier av generell karaktär i syfte att öka Försvarsmaktens anpassningsförmåga har genomförts med tyngdpunkt på system, delsystem, funktionalitet och gränssnitt för bekämpning, skydd, ledning och informationsinhämtning.

Ett inledande program avseende modern produktionsteknik för stegvis uppgradering har genomförts. Särskilda satsningar, inom signaturanpassningsteknik med signaturanpassning av markfordon har samt inom modellering och simulering med bl.a. distribuerad simulering mellan Sverige och USA, har genomförts. MoS samarbete inom WEAG har påbörjats. Projekt såsom basprogram för elektronik och byggsätt har fortsatt, medan flera projekt inom programvaruteknik avseende s.k. COTS (Commercial-off-the-Shelf), öppna adaptiva gränssnitt för IT-system och produktkonfiguration har slutförts. Även riktade satsningar inom telekrypteknik, ÖSTEN, har slutförts och övergått till nästa fas i materieförsörjningsprocessen.

En fortsättning på särskilda satsningar inom fotonikområdet fortsätter med ett nytt program som initieras under året. Överbrygningsåtgärder inom robot- och sensor området har under perioden initierats.

Koncernuppdrag

Koncernuppdragen inom verksamhetsområdet upphandlas vid FOI och FMV. Uppdraget till FOI omfattar metod- och utredningsstöd, främst för långsiktig planering och långsiktigt inriktad studieverksamhet. Uppdragen till FMV omfattar stöd med teknisk kompetens och infrastruktur för perspektivstudierna, ledningsstöd för inriktning av teknikutveckling och kompetensutredningar samt teknisk underrättelsetjänst främst för studieverksamheten, men även som stöd för Försvarsmaktens internationella uppdrag. Uppdragen har genomförts i erforderlig omfattning.

Till kategorin koncernuppdrag förs även regeringsuppdrag till FOI internationella verksamhet. Förstärkt stöd till Försvarens perspektivplanering och FoRMA har inom koncernuppdraget beställts och genomförts. Kompetensuppbyggnad vid FOI för utveckling av operationsanalysstödet har fortsatt.

Ekonomi

Nedanstående tabell visar verksamhetsutfallet 2000-12-31 i tkr.

Forskning vid FOI	442 675
Forskning vid FHS	22 828
Teknikutveckling	339 275
Nationella flygtekniska forskningsprogrammet, NFFP	29 712
FOI internationella samarbete	13 000
Övriga koncernuppdrag	45 864
Summa	893 354

Nedanstående tabell visar utfallet i tkr av forskning och teknikutveckling fördelat på FoT-områden.

FoT-område	Forskning	Teknikutveckling	S:a FoT
Modellering och simulering	14 532	16258	30 790
Ledning inkl IT och samband	53 884	23804	77 688
MSI inkl fysiologi	36 519	6139	42 658
Urval och ledarskap	10 325		10 325
Sensorer inkl signaturanpassning	63 879	76427	140 306
Undervattenssensorer och vapen	59 359	7015	66 374
Vapen, verkan och skydd	92 009	68140	160 149
Skydd och anläggningar	3 417		3 417
Telekrig inkl EM vapen och skydd	91 126	96060	187 186
Obemannade farkoster		720	720
Materialteknik och elektronik	1 102	29052	30 154
Vapentraumatologi	10 724		10 724
Miljöfrågor	6 504		6 504
NBC	5 553		5 553
FOI strategiska forskningskärnor	11 933		11 933
Övrig forskning	4 637		4 637
Fotonik 2)		10180	10 180
Modern produktionsteknik 2)		5480	5 480
Summa	465 503	339275	804 778
NFFP	29 712		29 712
Totalt	495 215	339 275	834 490

2) Del av Försvarens särskilda tekniksatsningar benämnda som FoT-område.

Jämförelse mellan plan 2000-11-01 och utfall i tkr per 2001-12-31

Verksamhet	Plan 2000-11-01	Utfall 2001-12-31
Forskning	464 900	465 503
Teknikutveckling 1)	357 100	339 275
Nationella flygtekniska forskningsprogrammet, NFFP	28 500	29 712
Koncernuppdrag 2)	47 500	58 864
Summa	898 000	893 354

1) Differensen inom koncernuppdrag är främst orsakad av FMV stöd till PerP/FoRMA.

2) Differensen inom teknikutveckling är främst orsakad av omförhandlade beställningar p.g.a. resursbrister och förseningar av projekt inom bl.a. informationssystemteknik, undervattensteknik och teknik för obemannade farkoster.

Årlig uppföljning av specifika forskningsprojekt

Försvarsmakten skall enligt Regleringsbrev för 2001 redovisa tre forskningsprojekt i syfte att ge Regeringen möjlighet till en årlig uppföljning av effekter och nytta.

De tre projekten är följande:

- Multisensormålsökarprogrammet, (FMV)
- Betingelser för framgångsrika fredsbevarande operationer, (FHS)
- IT-vapen i laborativ miljö, (FOI)

Försvarsmaktens bedömning av studerade projekt

Multisensormålsökarprogrammet

Projektet syftar till att ett målsökarkoncept med hög precision och hög robusthet mot störning. Det ger goda förutsättningar för ett framgångsrikt demonstratorprogram, kompetensuppbyggnaden har ännu ej uppnått planerad nivå, men bedöms kunna nå denna under demonstratorfasen. Projektet bedöms ha goda förutsättningar att tillföra Försvarsmakten värdefull kunskap och en teknisk grund för sensortillämpningar, inkluderande multisensorteknik, sensorfusion, telekrigsteknik samt signal- och databehandling, i bekämpningssystemtillämpningar samt mot det nätverksbaserade försvaret. God effekt och nytta bedöms kunna uppnås i förmåga till precisionsbekämpning och skydd. Projektet stödjer även uppbyggnad och bibehållande av strategisk kompetens.

Betingelser för framtida fredsbevarande operationer

Projektets resultat bedöms vara av intresse för såväl Försvarsmakten som för Utrikesdepartementet och framförallt få effekter på längre sikt för internationella operationer. Projektet avser att skapa beslutsstöd avseende om, när och hur en fredsbevarande operation skall genomföras för att nå framgång. Försvarsmakten bedömer att projektet kan ge god effekt vid applicering av uppnådda kunskaper och forskningsresultat i planering och genomförande av framtida internationella insatser i form av fredsbevarande operationer.

IT-vapen i laborativ miljö

Projektet genererar kunskap för IT-säkerheten inom det nätverksbaserade försvarets ledningssystem. Det bedöms ge goda möjligheter till kunskapsuppbyggnad för Försvarsmakten, samt även för avtappning av kunskap till övriga samhällssektorer. Försvarsmaktens bedömning är att det är av stor betydelse för den framtida utvecklingen av applikationer och tjänster i nätverk att kunskap och förståelse om IT-säkerhet, både offensiv och defensiv, byggs upp, bibehålls och förmedlas inom totalförsvaret och det övriga samhället. Bedömningen av pågående projekt är att det ligger väl inom nämnda inriktning och att det har goda förutsättningar att generera önskvärd kunskapseffekt.

Projektbeskrivningar

Multisensormålsökarprogrammet

Projektbeskrivning

Multisensormålsökarprogrammet har två övergripande syften. Dels syftar det till att skapa kompetens hos svensk industri och svenska myndigheter att kunna delta i internationella utvecklingsprojekt av såväl multi- som konventionella målsökare och dels syftar det till att pröva teknisk realiserbarhet av ett målsökarkoncept som ger hög precision och som ska kunna verka i en miljö med högteknologiska motmedel.

Programmet skall utmynna i en demonstration av den tekniska funktionen hos målsökarens prestandabestämmande delsystem. Efter genomfört program ska nationell förmåga finnas så att det är möjligt att, tillsammans med en utländsk partner, påbörja en produktdefinition av en målsökare i ett vapensystem mot såväl mark- som sjömål.

Projektid

1997-11-01 till 2004-12-31. Projektet har indelats i tre etapper.

Etapp 1 har pågått 1997-11-01 till 1999-10-31.

Etapp 2 har pågått 1999-11-01 till 2001-12-31.

Etapp 3 är planerad 2002-01-01 till 2004-12-31

Projektkostnader

Projektet har hittills kostat 80 MSEK sedan start varav kostnaden för år 2001 varit 20 MSEK. Demonstratorprojektet är budgeterat till 30 MSEK för 2002 och beställning är lagd.

Samverkan

Huvudleverantör är Saab Bofors Dynamics AB med FOI och Saab Systems som betydande underleverantörer. Vid årliga slutrapporteringsmöten har representanter för Hägglunds Vehicle AB, Saab Avionics AB och Barracuda AB deltagit. Samverkan har även skett med Dstl (Defence Science and Technology Laboratory) i Storbritannien genom flygutprovning i Dstl labflygplan.

Resultatspridning

Skriftliga rapporter har i första hand levererats till FMV. En del rapporter har skrivits på engelska och ingenjörer från Saab och FOI har deltagit och presenterat dessa vid internationella seminarier i regi av IEEE. De årliga slutrapporterarna har bedrivits i seminarie-

form med deltagare från flera industrier enligt ovan. FMV har spridit information om projektet vid föredrag dels internt på FMV dels för försvarsledningen vid en FoT toppkonferens.

Resultatutveckling

Programmet har huvudsakligen tre betydande tekniska utmaningar vilka står i fokus för prövningen av den tekniska realiserbarheten:

- Målsökarens sensorer ska kunna samverka med god anpassning till miljö och olika mål vilket fordrar en kontinuerlig och adekvat sensordata fusionering.
- Systemets förmåga i kraftig motmedelsmiljö ställer höga krav på smygegenskaper hos målsökarens aktiva komponent (radarn) så att motmedlen ges extremt korta reaktionstider och sensorernas robusthet mot telekrig.
- Systemets krav på precision fordrar sensorer med mycket hög upplösning.

Teknikstudier har genomförts med inledningsvis en större bredd på sensorteknologier. Efterhand har teknikutvecklingen fokuserats på radar och IR (InfraRöd teknik) och resulterat i ett förslag till demonstrator. Projektet har bearbetat följande områden:

- Definition och sammanställning av sjömåls- och markmålsscenarioer inkluderande motmedel. Under arbetet har tidigare kunskaper inom målsignatur- och telekrigområdet tillvaratagits.
- Analys av robotsystemlösningar, vilka har påverkat utformningen av framtida målsökare beträffande fysiska begränsningar.
- Prov och värdering av SAR-teknik (Syntetisk-Apertur-Radar) och ny smygradarteknik.
- Prov och värdering av IR-teknik. Här har arbetet främst inriktats på framtagning av IR-bilder på mål och bakgrund samt analys för att skapa underlag för sensordatafusion. Teknikutvecklingen har varit begränsad eftersom området bedömts som relativt väl etablerat.
- Sensordatafusionsarbetet har startat med studier av olika matematiska teorier, synsätt och definitioner. Matematiska algoritmer har tagits fram och simuleringar av ett antal scenarier för såväl mark som sjömål har genomförts.

Nytta

Sammanfattningsvis har samarbetet mellan industri och myndigheter bedömts fungera utmärkt och skapat en bra gemensam grund för framtida demonstration. Samverkan med Dstl har varit av mycket stort värde.

Nuvarande kunskapsnivå och vald teknisk utformning av demonstratorn bedöms ge goda förutsättningar för ett framgångsrikt demonstratorprojekt. SAR och smygradartekniken är i huvudsak prövad och funnen realiserbar. Osäkerhet om möjliga prestandanivåer återstår att utreda. Teknologi för att skapa en adekvat sensordatafusion är mycket komplex. Den metod med modellering och simulering som valts i projektet bedöms vara den mest realistiska. Innan frågan om sensordatafusion är realiserbart och entydigt kan besvaras, fordras ytterligare undersökningar och programvaruutveckling. Uppbyggd kompetensnivå ligger

under önskad och vid projektstart planerad nivå. FMV bedömer att önskvärd nivå kan uppnås under demonstratorprojektet.

Betingelser för framgångsrika fredsbevarande operationer

Projektbeskrivning

Projektet studerar frågan ”under vilka betingelser är FN:s fredsbevarande operationer framgångsrika”? Med ”framgångsrik avses upprätthållande av fred. Forskningsperspektivet inkluderar operativa såväl som strukturella betingelser. Bland strukturella betingelser för inomstatliga fredsbevarande operationers framgång kan nämnas konflikttyp, landets politiska system, konflikthistoria och etnisk fragmentering. Strukturella betingelser för mellanstatliga fredsbevarande operationers framgång inkluderar militära maktrelationer och ekonomiska beroendeförhållanden konfliktparter emellan, samt konfliktparternas politiska system. Beträffande operativa betingelser som har studerats, kan nämnas den fredsbevarande styrkans storlek, antal länder i styrkan, operationens tidslängd, operationens starttid, samt mandatets omfattning. Till skillnad mot tidigare forskning som kännetecknas av fallstudier, utför projektet statistiska analyser av FN:s samtliga inom- såväl som mellanstatliga fredsbevarande operationer 1948-1999. Forskningsprojektets statistiska resultat, som för närvarande bör betraktas som preliminära, indikerar att endast några av de hittills undersökta betingelserna är betydelsefulla, samt att det därvidlag föreligger viktiga skillnader mellan fredsbevarande operationer i inomstatliga konflikter och fredsbevarande operationer i mellanstatliga konflikter. Konflikthistorien har också en stor påverkan på framgången i en fredsbevarande operation och även där syns skillnader mellan de båda konflikttyperna.

Projektetid

2000-06-01 till 2003-05-31

Projektkostnader

Under år 2000 1 Mkr

Under år 2001 1,5 Mkr

Under år 2002 planerat 2, 5 mkr

Samverkan

Ingen institutionaliserad samverkan har etablerats

Resultatspridning

Resultatet delges i kvartalsvisa rapporteringar till Försvarmakten samt även till Utrikesdepartementet. Resultat har även presenterats vid internationella konferenser, seminarier samt har publicerats i rapporter och konferenspublikationer.

Nytta

Deltagande i internationella insatser utgör en viktig uppgift för Försvarmakten. Avsikten med projektet är att ge möjlighet till beslutsstöd, inte enbart om och när man skall ingripa, utan också hur en fredsbevarande operation bör vara organiserad och sammansatt för ökad sannolikhet till framgång. Projektets resultat bedöms vara av intresse både för Försvarmakten och för Utrikesdepartementet. Projektet är nyligen etablerat och dess forskningsresultat därför preliminära och ej allmänt kända. Effekter på beslutsfattande bedöms för när-

varande vara ringa, men bör kunna utvecklas under år 2002, för att kunna ge effekter på längre sikt.

IT-vapen i laborativ miljö

Projektbeskrivning

Projektets syfte är att bygga upp en resurs som för FOI kunders räkning kan bevaka, simulera och värdera nuvarande och framtida IT-vapen. En viktig användare av resursen förväntas ett framtida IT-förband vara, både under uppbyggnaden och i framtida utbildning. Projektet har så här långt koncentrerats på att studera offensiva metoder även om defensiva metoder i viss mån har ingått i studierna.

Kombinationen av att datornätverken blir mer spridda och att samhället blir alltmer beroende av fungerande IT-infrastruktur har gjort oss sårbara på ett högst påtagligt sätt. Dagligen förekommer det rapporter om olika sorters virus, intrång och andra incidenter i olika mer eller mindre viktiga datorsystem. I militära sammanhang planerar man dessutom att en stor del av systemen för kommunikation i framtiden kommer att vara beroende av nätverk på olika sätt. Säkerhetsaspekterna i dessa nät kommer att vara av stor vikt, speciellt som man dessutom av kostnadsskäl inte kommer att kunna bygga upp separata militära nät. Skyddet av kommunikationsvägarna blir en nyckelfunktion i det nya försvaret i form av IT-förband eller på något annat sätt. Grunden för att kunna bygga upp ett effektivt skydd är en detaljerad och djup kunskap om hoten.

Syftet med detta projekt är att bygga upp och upprätthålla en expertresurs om nuvarande och framtida IT-hot. Det skall även kunna lämna bidrag vid uppbyggnaden av ett framtida IT-förbands offensiva förmåga genom att ha kunskap om vilka mål man kan tänkas behöva agera mot, lämpliga metoder för detta och någon form av uppskattning av sannolikheten för att man skall lyckas.

Projektid

2000-01-01 till 2003-12-31

Projektkostnader

2000 kostade projektet 2,3 MSEK

2001 kostade projektet 2,5 MSEK

2002 planeras projektet kosta 2,8 MSEK

Samverkan

Viss samverkan i begränsade delar av projektet har skett med Linköpings Universitet. Samråd har via referensgruppen skett med MUST, FMV och representanter för det blivande IT-förbandet. Under 2002 förväntas utökad samverkan med dessa förband. Under 2002 kan även ett begränsat internationellt samarbete komma att aktualiseras.

Resultatspridning

Då projektets syfte främst är att bygga upp ett helt nytt område så har det varit relativt sparsamt med synliga resultat. Under året har 5 rapporter färdigställts, laboratorieuppställningen har hittills demonstrerats på en resultatkonferens (tillsammans med övrig FOI-verksamhet). Enstaka sårbarheter har presenterats även vid några andra tillfällen.

Nytta

Kunskapen bedöms komma att bidra dels till IT-säkerheten inom det nätverksbaserade försvarets ledningssystem dels till utvecklingen av det nya IT-förbandet. Dessutom kommer kunskapen FM till del genom en omfattande utbildningsverksamhet, som möjliggörs genom den erhållna kunskapen. Den vetenskapliga och öppna karaktären på projektet underlättar i hög grad kunskapsavtappning och andra informationsinsatser till övriga samhällssektorer.

Genom den vetenskapliga prägeln på projektet och att projektet i sig inte är operativ i meningen att det direkt är involverad i skydd av någon verksamhet så kan det mesta av projektet bedrivas som öppen verksamhet. Kunskapsutbyte och samarbete med andra underlättas i hög grad av detta.

Stöd till samhället

Försvarsmaktens beredskap för att kunna stödja samhället och Försvarsmaktens insatser för detta framgår som en del av den hemliga bilagan 6.

Finns likvärdiga alternativ vid utformningen av försvarsresurser beaktas - som en naturlig del i processen i enlighet med regeringens direktiv - det alternativ som bäst kan stödja samhället vid räddningstjänst, vid svåra påfrestningar på samhället i fred och vid andra former av stöd till myndigheter.

Som exempel kan nämnas att Försvarsmakten därvid valt att förvara materiel som ofta efterfrågas vid insatser till stöd för samhället så att den snabbt kan lämnas ut.

Försvarsmakten har deltagit i samverkansmöten med huvuddelen av de ansvariga myndigheter för de exempel på områden där det enligt statsmakterna är särskilt viktigt att det finns för att stärka samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Planeringen har särskilt fördjupats inom de områden där ansvarig civil myndighet har preciserat behov av stöd bl.a. vid allvarligare störningar på elförsörjningen (Svenska kraftnät) vid kärnenergiolyckor (Statens strålskyddsinstitution).

Statens strålskyddsinstitut och Försvarsmakten har fördjupat planeringen ytterligare vid kärnenergiolyckor bl.a. genom deltagande i Barents Rescue.

Verksamhet med stöd av räddningstjänstlagen (1986:1102)

Försvarsmakten har genomfört räddningsinsatser i samband med översvämningarna i Västernorrlands län och i trakterna runt Sundsvall under hösten. Vid räddningsinsatserna i Sundsvall bistod Jämtlands fältjägarregemente (I 5) med pluton och samverkansofficer under en vecka vilket medförde en utgift om ca. 450 tusen kronor. Återställande och förrådsställning har skett av utlånat materiel efter översvämningarna i Dalsland under slutet av förra året (2000) vilket medfört en del merkostnader. Räddningsinsatserna har medfört en utgift om ca. 3,5 miljoner kronor (merkostnader utöver ordinarie grundlön för officerare

och grundkostnader för värnpliktiga). Försvarsmakten erhåller inte avgiftsinkomster för de utgifter som uppstår i samband med räddningsinsatser.

Försvarsmakten har även medverkat vid snöröjning under jul/nyårshelgen i Uppsala län och i norra Skåne län med material, bandvagnar och personal. Södra militärdistriktet har ställt terrängfordon till räddningstjänstens förfogande för att säkerställa hemsjukvården i delar av Ljungby kommun.

I övrigt har Försvarsmakten medverkat vid ett flertal räddningsinsatser i samband med bland annat skogsbränder, kemikalieolyckor, eftersök av personer samt identifiering, omhändertagande och röjning av ammunitionseffekter. Vid eftersök av personer nyttjas i regel hemvärnsförband men även beredskapstroppar har satts in och utbildningsenhetens hunddetalj och dykare har deltagit.

Verksamhet med stöd av stöd av förordning (1986:1111) om militär medverkan i civil verksamhet

Helikopterflottiljen har nyttjats för stöd till samhället enligt 2 § förordningen (1986:1111) som tidigare år. 1. helikopterskvadronen har genomfört ca. 70 sjuktransporter – s k nödhelikopteruppdrag – omfattande 157 flygtimmar. Försvarsmakten har haft ca. 40 tusen kronor i utgifter och erhållit ca. 540 tusen kronor i avgiftsinkomster för nödhelikopteruppdrag.

Sydkustens marinbas har genomfört 29 sjukvårdstransporter till sjöss inom Karlskrona skärgård och utgifter för dessa har täckts genom avgiftsinkomster från Blekinge Läns Landsting.

Försvarsmakten har medverkat med pontonförbindelse i samband med EU-mötet i Västra Götalands län, med krigsbro 4 i samband med orienteringsförbundets femdagarsorientering i Märsta och med däcksbros i samband med vägprojektering inom Jönköpings tätort. Utgifterna har täckts genom avgiftsinkomster.

Försvarsmakten har även avtal med Svenska Kraftnät om stöd av fordon, materiel och personal. Mellersta och Södra militärdistriktet har lämnat stöd i form av bandvagnar, terrängbilar och personal åt Östnät och Väsnät m fl. Norrbottens regemente har genomfört utbildning åt Svensk Energi på bandvagn 206. Artilleriregementet (A9) har genomfört stöd till Birka service AB Karlstad i form av en bandvagn, en lastbil och en förare för snöröjning av kraftledningsgator. Försvarsmaktens utgifter har täckts genom avgiftsinkomster från respektive kraftnätsbolag.

Avgiftsintäkter och kostnader för stöd till samhället

Dessa framgår av tabellen.

(TKR)	BRUTTO	NETTO
AVGIFTSINTÄKTER	KOSTNADER	KOSTNADER
(EXTERN)		
1 178	3 275	2 097

Överlåtelse av överskottsförnödenheter

Allmänt

Hur överskottsförnödenheter överlåtits framgår av underbilaga 4.1

Av Försvarmaktens översiktliga redovisning skall även framgå i vilken omfattning och med vilket resultat och till vilken kostnad överskottsförnödenheter avvecklats genom försäljning, gåva eller destruktion.

Försvarmakten skall därutöver särskilt redovisa principer för hur myndigheten hanterar avvecklingen av överskottsförnödenheter som anskaffats med slutanvändarintyg.

Försäljning, gåva och destruktion

Försäljning

FMV, extern avveckling (542: 10649, 5420101131, 5420402131)	22 091
Terminalförråd (26% ARB/BRÅ/OLS)	4 932
	27 023

Gåva

Förordning 2000:278 (9 % ARB/B/O + 59904061 + 59904064)	2 380
Estland, Lettland och Litauen (31% ARB/BRÅ/OLS + 59904063)	10 851
	13 231

Destruktion

FMV amavveckling (542: 10731, 5420302131, 9324)	129 370
Uhreg stöd amavveckling (59904065)	15 817
Terminalförråd (34% ARB/B/O + 59904062)	31 872
	177 060

Ej fördelat stöd

Uhreg / Uhgrp G (5990402131, 5990403131, 5990404131)	54 811
Förnödenheter i anläggningar (599: 2401201151, 2611001082)	22 722
GRO central faktura 2001 avseende löner och lokaler	200 000
Arbetsgrupp SAMOA (HKV, FMV, Uhreg, Uhgrp G, FMUHC)	584
	278 117
Summa utgifter anslag 6:3 år 2001	495 430

Intäkter

Intäkter försålda övertaliga förnödenheter	-119 798
--	----------

Kommentarer till tabell ovan. (omfattning, resultat, kostnad)

Försäljning

Försvarets materielverk har år 2001, på uppdrag av Försvarmakten, försålt övertaliga förnödenheter (omgång 1). Försäljningsintäkten inlevereras enligt överenskommen milstolpe år 2002. Underlag avseende omgång 1 (innehåll) överlämnades till FMV i juli 2001, kontrakt med köpare tecknades i december 2001. Förnödenheterna bedöms av FMV vara avhämtade av köparen i april 2002.

Bland de försålda förnödenheter finns bl.a:

- 100 haubits 77A
- 281 terrängbilar
- 469 hjultraktorer och bandlastare
- 797 bandvagnar
- 965 släpvagnar och släpkärror

Försvarsmaktens direkta kostnad år 2001 för FMV stöd uppgår till 22 091 kkr. Försäljningsintäkten från omgång 1 är kommersiellt hemlig efter begäran av köparen. Den intäkt som redovisas i tabell på föregående sida redovisar samtliga intäkter från försäljning av övertaliga KRO förnödenheter år 2001 och är således inte detsamma som intäkt från omgång 1.

Försvarsmakten har från MFD Arboga bedrivit lagersänkingsförsäljningar av mängdmateriel år 2001. Omfattningen uppgår till 7 100 kubikmeter. Intäkten blev 8 400 kkr och den sca.blonmässigt beräknade kostnaden för intäktens förvärvande (25% av årskostnad för MFD Arboga) uppgår till ca. 3 000 kkr.

Gåva

År 2001 har från MFD Arboga utlämnats:

- 2 700 kubikmeter mängdmateriel till humanitärt bistånd, frivilliga försvarsorganisationer och statliga myndigheter
- 8 500 kubikmeter mängdmateriel till bilateralt säkerhetsfrämjande stöd

Mindre kvantiteter överskottsfornödenheter har även utlämnats från övriga delar av underhållsorganisationen till humanitärt bistånd, frivilliga försvarsorganisationer, statliga myndigheter samt museal verksamhet.

Utgiften för gåvoverksamheten uppgår till 13 231 kkr år 2001.

Destruktion

Försvarsmakten har år 2001 destruerat övertaliga förnödenheter. Framst har äldre fordon, övertalig ammunition, övertaliga handeldvapen samt inkurant mängdmateriel destruerats. Några volymexempel redovisas nedan:

Handeldvapen:

- ca. 50 000 kulsprutepistoler

Fordon:

- ca. 1 500 (terrängbilar, släp, bandvagnar mm)

Mängdmateriel:

- ca. 11 000 pall från MFD Arboga (statistik från övriga MFD föreligger ej i annat än antalsuppgifter)

Ammunition:

	Am-vikt i ton
Vingåker	3 065
Spreewerk	9 712
Summa i ton	12 777

Inleveranser av ammunition till destruktion har fördröjts på grund av att:

- Säkerhetsanalyser har behövt göras på vissa partier.
- Skyddsstyrkor har ej funnits tillgängliga i full utsträckning.
- Mottagningskapaciteten har under hösten minskat vid ett destruktionsföretag.

Kostnaden för destruktion uppgår år 2001 till ca. 177 060 kkr.

Överlåtelse- och exportkontroll av krigsmateriel samt förnödenhet belagd med slutanvändaråtagande

Regeringen har ålagt Försvarmakten att redovisa hur Försvarmakten hanterar s.k. slutanvändaråtagande gentemot annan stat. För att tydligare klargöra och fördela ansvar m.m. har Försvarmakten genomfört en processanalys och avser att i jan 2002 ha ett styrdokument klart. Detta dokument är då samrått med FMV och ISP.

För att ytterligare ha kontroll av förnödenheter, då dessa lämnar Försvarmakten, har Försvarmakten med stöd av FMV klassificerat 1.300 000 förnödenheter gentemot Lag (1992:1300) om krigsmateriel samt Förordning om ändring i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Resultatet är granskat och fastställt av ISP. Klassificeringarna (krigsmateriel respektive ej krigsmateriel är registrerat i system FREJ. Av den sammanlagda förnödenhetsmängden utgör ca. 4% krigsmateriel

Försvarmakten har av ISP ålagts att årligen deklarerat sin export av krigsmateriel. Detta löses av FMLOG.

Anläggningsförsörjning

Försvarsmakten har inriktat försörjningen av anslagsfinansierade anläggningar mot ökad flexibilitet så att den kan utgöra en integrerad del av Försvarsmaktens förmåga att kunna anpassas mot nya hot och risker.

Exempel på sådan försörjning är:

- koncept för fast - rörligt skydd där förband ges möjlighet att erhålla skydd vid tillfälliga grupperingar. Skyddet är utformat för att snabbt kunna tas i bruk respektive kunna lämnas. Skyddsgränser är demonterbara,
- lätta befästningar för utlandsstyrkan har producerats där både rörlighet och flexibilitet avseende användning och skydd är långt utvecklad,
- containers som används som skyddade observationsvärn,
- inom ” campkonceptet ” har planering genomförts för långt driven prefabriceringsgrad
- (legosystem) av moduler för såväl byggnationer som för infrastruktur samt
- prototyp för flyttbart hotanpassat skyddssystem för anläggningar.

Ett begränsat antal anläggningsobjekt har anskaffats under året. Komplexiteten vid dessa projekt möjliggör att Försvarsmaktens kompetens avseende olika former av fortifikatoriska skyddslösningar och tekniska applikationer fortlöpande säkerställs. Volymen på anläggningsproduktionen inom Försvarsmakten är dock för begränsad för att långsiktigt säkerställa en bred och djup kompetens inom detta kompetensområde såväl inom Försvarsmakten som vid stödjande myndighet (Fortifikationsverket).

För att säkerställa att Försvarsmakten har erforderlig baskompetens inom det fortifikationstekniska området på såväl kort som lång sikt krävs att ett antal olika åtgärder vidtas. Dessa åtgärder omfattar såväl säkerställande av rekrytering av yrkesofficerare till den fortifikationstekniska utbildningen vid FHS chefskurs med skyddsinriktning samt till FHS MAN/FORT som möjligheterna att erbjuda attraktiva befattningar och tjänster efter genomförd utbildning. Därutöver skall den enskilde verksam inom anläggningsområdet ges fortlöpande vidareutbildning och kompetensutveckling inom det fortifikationstekniska området.

Under året har fem yrkesofficerare genomfört MAN/FORT med placering vid Försvarsmaktens anläggnings- och fastighetskontor.

Under året har kompetenshöjande utbildning genomförts vid flera tillfällen med deltagare ur Försvarsmakten samt med inbjuden personal ur andra totalförsvarsmyndigheter (FOI, SRV, ÖCB och FORTV) och även personal ur konsultföretag verksamma inom det fortifikationstekniska kompetensområdet. Nedan redovisas genomförd utbildning i stort vilken Högkvarteret (KRI PLAN Anlägg) ansvarat för och genomfört:

- utbildning i vapenverkan mot anläggningar och skyddade konstruktioner,
- utbildning i syfte att genomföra analys och erhålla kunskap avseende anläggningars skyddstekniska status mot elektromagnetiska vapen.

Utöver ovanstående har ett antal fortifikationsofficerare under året deltagit vid genomförda fullskaleförsök/storskaliga försök avseende olycksdetonationer av bergrumsförlagda ammunitionsförråd. Projektet är ett internationellt samarbete med Singapore.

Dessutom har ytterligare ett antal fortifikationsofficerare under året medverkat i ett utvecklingsprojekt med målsättning att utveckla nästa generations lätta befästningar.

Försvarmakten har härutöver vidtagit åtgärder för att öka det internationella samarbetet inom det fortifikationstekniska kompetensområdet och härvid säkerställa det inhemska fortifikationstekniska kompetensområdet på lång sikt. Som exempel på internationellt samarbete kan nämnas Försvarmaktens:

- samverkansprojekt tillsammans med FOI och Singapore avseende ammunitionslagring i berg,
- deltagande i Klotz - gruppen (internationellt samverkansforum för ammunitionslagring),
- deltagande via FMV i NATO – samarbete (projekt AC 258) som PFP – nation,
- deltagande vid internationella möten och sammankomster inom det fortifikationstekniska området,
- samarbete med Norge inom anläggningsområdet (exempelvis AMRISK).

Den medvetna strategi och inriktning som inleddes under år 2000 med syfte och mål att utöka samarbetet med övriga totalförsvarsmyndigheter vilka nyttjar anläggningar har fortsatt och intensifierats under 2001. Detta har inneburit att dessa myndigheter har deltagit vid kompetenshöjande utbildning som Försvarmakten genomfört avseende anläggningsförsörjning.

Ett gemensamt forum är etablerat i form av "Verkansgruppen" där specifika frågor / ärenden diskuteras rörande det fortifikationstekniska kompetensområdet. I Verkansgruppen ingår personal ur Försvarmakten, FOI, FORTV, totalförsvarsmyndigheter samt vissa konsultföretag verksamma inom det fortifikationstekniska kompetensområdet. Gruppen har ingen formell status.

Ytterligare ett gemensamt forum är etablerat i form av "AMMFO" där specifika frågor och ärenden diskuteras rörande ammunitionslagring (i förråd ovan och under jord). I AMMFO ingår personal ur Försvarmakten, FOI, FORTV och FMV.

Under året har Försvarmakten genomfört nedläggning av ett stort antal anläggningar, såväl tunga- som lätta befästningar m.m. som ej längre erfordras för insatsorganisationens behov. Därutöver har Fortifikationsverket i direkt samverkan med Försvarmakten avyttrat ett stort antal anläggningar (t.ex. ledningsplatser, radaranläggningar, armé batterier, KABatterier, minstationer, ammunitionsförråd, drivmedelsanläggningar och truppbefästningar m.m.).

Under året har storleksordningen följande antal objekt avvecklats respektive avyttrats.

Objekt	Avvecklats	Avyttrats
Drivmedelsanläggningar	2	
Ammunitionsförråd i berg	1	
Beredskapstryckerier	1	
Drivmedelscisterner	Ca. 50	Ca. 50
Friliggande ammunitionsförråd	Ca. 10	
Friliggande mobiliseringsförråd	Ca. 50	Ca. 50
Stabs- och ledningsplatser	9	2
Armé batterier	2	10
Krigsförtöjningsplatser	Ca. 10	0
Radarstationer	1	0
Minstationer	Ca. 15	Ca. 7
Tungt KA-batteri	5	2
Lätt KA-batteri	16	7
Lv-ställningar	1	0
Mätstationer för KA	1	1
LFC och MFC	2	0
Radioanläggningar	1	1
Truppbefästningar	Ca. 100	Ca. 100

Utöver ovanstående avslutade och redovisade avvecklings och avyttringsobjekt under år 2001, fortgår avvecklings- och avyttringsarbeten på ett stort antal objekt.

Avvecklingen av anläggningar har samordnats med avvecklingen av förnödenheter i såväl förråd som andra anläggningar. Kostnaderna har kunnat reducerats i takt med förnödenhetsavvecklingen. Samordning med FORTV har genomförts så att avyttringen av aktuell anläggning har genomförts i direkt anslutning till genomförd avvecklingen av verksamheten. Miljöutredningar, miljödokumentation och i förekommande fall miljösanering har genomförts i samband med och som en naturlig del i avvecklingen. Aktuella dokument har därefter överlämnats till Fortifikationsverket för vidare dokumentation. Dessutom har en samordnad planering genomförts inom Försvarmakten i direkt samverkan med Fortifikationsverket och Försvarets Materielverk, för kommande års fortsatta avveckling av Försvarmaktens verksamhet och Fortifikationsverkets fortsatta avyttring av anläggningar. Försvarmaktens nedläggningsplan anläggningar är uppdaterad för perioden t.o.m. 2012.

Generalläkarens tillsynsverksamhet

Tillsynsorganisationens utformning

Generalläkarens (GL) tillsynssektion ingår i Högkvarterets (HKV) sjukvårdsavdelning och består av chef (läkare), tre stabsläkare och en sjuksköterska samt sex handläggare av tillsyn enligt miljöbalken.

Tre av miljöbalkshandläggarna är placerade i HKV medan tre är geografiskt placerade i vart och ett av de tidigare militärområdena.

Genomförande av tillsyn enligt miljöbalken

Verksamheten omfattar bl.a. följande:

- GL tillsynsinspektioner, vid ca. 12 garnisoner/förband per år, med målsättningen att varje förband/skola skall bli föremål för inspektion minst en gång under en treårsperiod
- Inspektion av utlandsstyrkan (KFOR) en gång per år
- Granskning och uppföljning av förbandens miljörapporter
- Granskning, sammanställning och uppföljning av freon- och halonrapporter
- Hantering av anmälningsärenden
- Medverkan vid länsstyrelsernas tillståndsprövningar
- Åtgärder i samband med förorenade områden
- Åtgärder i samband med avveckling av anläggningar, ffa befästningar
- Medverkan i samarbetsorgan vid flottiljer och skjutfält
- Medverkan i Tillsyns- och föreskriftsrådets arbete.

Miljöbalkstillsynen har tidvis inneburit en hög arbetsbelastning för sektionens personal.

Under 2001 har följande tillsynsinspektioner genomförts:

Inspektionsobjekt	Genomförd
KFOR	Vecka 136/37
Förband inom MD N	Vecka 119
Förband inom MD G	Vecka 136
Förband inom MD S	Vecka 139
Förband inom MD M	Vecka 142

Under 2002 planeras följande tillsynsinspektioner:

Inspektionsobjekt	Planerad
Halmstad garnison	2002-02-06
Amf 4 Göteborg F 7 Sätenäs	2002-03-06--07
SWEDINT Södertälje	2002-03-14
KHS Karlberg	2002-04-11
SkyddC Umeå	2002-04-25
K3 Karlsborg Skövde garnison	2002-10-01--02
Kvarn Eksjö garnison Malmen	2002-10-15—17
Kristinehamns garnison	2002-11-06
KFOR	V 214/15 (5 dgr)

Tillsyns- och resursbehov

Det ökade personalbehovet relaterat till tillsynsbehovet har tidigare utretts och redovisats av GL till Försvarsmakten. I utredningen redovisas ett behov av totalt nio handläggare-

tjänster för miljöbalkstillsynen. Detta behov bedöms fortfarande vara aktuellt sett mot bakgrund av antalet tillsynsobjekt inom Försvarmakten, FORTV, FMV och FRA.

I avvaktan på genomförandet av pågående omstrukturering av Försvarmakten har man avvaktat med inrättandet av tre av dessa nio tjänster. Detta innebär att det finns risk för att tillgängliga personalresurser för miljöbalkstillsynen kan komma att visa sig otillräckliga, då befintliga etablissemang, även de som skall avvecklas, kräver tillsyn under hela sin återstående tid, inte minst under själva avvecklings- och saneringsprocessen. Skulle så bli fallet kommer ytterligare tjänster att äskas.

Miljöredovisning

Arbetet med sektorsansvar för ekologisk hållbarhet

Miljömålsåtgärderna under 2001 inom försvarssektorn har påverkats av Försvarmaktens ekonomiska läge. Främst är det sanering av områden med miljöfarliga lämningar och blyrening som genomförts i mindre omfattning än planerat. Den reducerade övningsverksamheten inom Försvarmakten under 2001 har medfört att utsläppen till luft har reducerats kraftigt under året. Försvarssektorns miljödelegation har bildats och fastställt sin instruktion. Delegationen bereder frågor som är av gemensam natur för försvarssektorn och utformar gemensamma handlingsprogram utifrån de nationella miljö kvalitetsmålen och delmålen samt målen för hållbar utveckling.

Med det gemensamma handlingsprogrammet som grund utformas underlag för:

- långsiktiga sektormål för försvarssektorn
- förändringar av sektormål och åtgärder
- årlig utvärdering avseende sektormål och åtgärder

Delegationen leds av företrädare för Försvarmakten (chefen för rundorganisationsledningen) som är sammankallande. Delegationen skall sammanträda minst en gång per år i anslutning till att den årliga redovisningen till regeringen skall fastställas.

Delegationen har vid sitt möte 2002-02-07 beslutat att innehållet denna rapport kan utgöra grunden för rapporteringen till regeringen.

Rapporten redovisar resultatet vad avser mål och åtgärder under året relaterat till de sektormål för 2010 för försvarssektorn som är angivna under respektive nationellt miljö mål.

1. *Frisk luft*

Minska utsläpp av NOx med 43 %
Minska utsläpp av kolväten med 64 %

NOx- och kolväteutsläppen från fordon, flyg och fartyg har minskat med 19 % resp. 27 % under året. Att minskningen är så stor beror till stor del på att övningsverksamheten var

starkt begränsad under 2001 på grund av det ekonomiska läget i Försvarsmakten. Införande av katalysatorer för rening av avgaser från NOx på marinens fartyg pågår. Utredning avseende byte av drivmedelsutrustning för att ytterligare minska utsläpp av kolväten har påbörjats

2. *Hav i balans samt levande kust och skärgård*

Minimera störningar på djurliv och friluftsliv
Minimera fysisk påverkan i känsliga biotoper

Undersökning har genomförts av 15 % av antalet platser (15 st.) med dumpad am i sjöar och på havsbotten för att klarlägga ev. miljöpåverkan på biotoper.

3. *Ingen övergödning*

Minska kvävebelastning från användning av urea med 85%

Försök har genomförts med olika typer av halkvarningssystem för rullbanor för att minska mängden urea som sprids vilket gav till resultat att de system som finns på marknaden ej uppfyller kraven på tillförlitlighet.

4. *Bara naturlig försurning*

Utsläpp av svaveloxider minskas med 63%.

Utsläppet av svaveloxider har minskat genom att andelen miljöklass 1 diesel av den totala mängden förbrukad diesel nu uppgår till 85%, en ökning med 53 procentenheter under 2001.

5. *Levande skogar*

- Skogsbruket uppfyller kraven för miljöcertifiering enligt FSC senast 2007.
- Bevara den biologiska mångfalden på lägst nuvarande nivå på övnings- och skjutfält
- Alla nyckelbiotoper är undantagna från skogsbruk och skyddas mot negativ påverkan från övningsverksamheten

Övnings- och miljöanpassade skötselplaner har startats för 6 skjutfält av totalt ca. 50 fält som överstiger 500 ha eller innehåller Natura 2000 områden

Ca. 30 så kallade Gröna Skogsbruksplaner har upprättats under året.

6. *Ett rikt odlingslandskap*

- Odlingslandskapets naturvärden bibehålls eller ökar på övnings- och skjutfält.
- Markslitage och markpackning begränsas.

Stridsfordonsstråk har byggts ut på ett skjutfält för att minska markslitage.

7. *God bebyggd miljö*

- Alla fastigheter för permanentboende vid flygplatser inom maxbullergränsen 90 dBA skall vid behov ha fått bullerisolerande åtgärder.
- Åtgärder genomförs för att minska bullerpåverkan runt skjutbanor samt övnings- och skjutfält så att antal bullerutsatta permanentboende reduceras med 25 % inom ljudnivån 65 dBA.
- För permanentboende inom 95 dB_{CLx} (grov artilleri) begränsas bullerstörningarna där omständigheterna så medger.
- Minska miljöpåverkan genom att åtgärda alla miljöfarliga lämningar, riskklass 2 (stor risk) till 2006 samt 50% av riskklass 3 (måttlig risk) till 2010.

52 fastigheter för permanentboende inom maxbullernivån 100 dBA (etapp 1) har bullerisolerats under året. Av etapp 1 återstår endast bullerisolering runt flygflottiljen i Ronneby.

5 miljöfarliga lämningar i riskklass 2 har sanerats varvid bl.a. 3 700 m³ jord innehållande kadmium, nickel och svavelsyra från f.d. batteriserviceverksamhet har förts till deponi.

300 100m³ drivmedelscisterner i mark har tagits upp och marken har sanerats från oljerester.

8. *Giftfri miljö*

- Minska spridning av bly från ammunition i terräng med 95 % (till ca. 5 ton/år)
- Användning av miljöfarliga batterier innehållande Cd och Hg skall ha upphört.
- Minska användning av farliga kemiska produkter med 30 %.
- Minska användningen av farliga lösningsmedel och lösningsmedelshaltiga produkter med 50 %.

Blyfri 5.56 mm ammunition har införts under året och kommer att helt ersätta 5.56 mm blyammunition. 7.62 mm blyfri am är utvecklad och kommer att börja levereras under 2002. 7.62 mm blyammunition kommer enbart att användas på skjutbanor med miljökulång där den kan återvinnas. Ca. 28 000 ton sand har renats från bly vilket medfört att 200 ton bly har återvunnits. 87 ton blybatterier och 7 ton kadmium- och kvicksilverbatterier har lämnats till återvinning.

9. *Säker strålmiljö*

- Minimera antalet radioaktiva strålkällor inom försvaret.
- Strålningen till omgivningen från varje enskild verksamhet får inte överstiga 0,01 mSv per personår.
- Öka kunskapen om effekterna av elektromagnetisk strålning.

Antalet strålkällor har minskat i och med avvecklingen av krigsmateriel.

10. Skyddande ozonskikt

- Avveckla all CFC och HCFC .
- Avveckling av all halon utom i u-båtar och i stridsflygplan.

Avvecklingen av halon i fartyg och stridsfordon har bromsat upp p.g.a. problem med att få tillgång till ersättningsmedlet Halotron II B. Utredning pågår om ersättning med nytt släcksystem.

11. Begränsad klimatpåverkan

- Minskning av koldioxidutsläpp från fossila bränslen med 63%.

Koldioxidutsläppen från fordon, flyg och fartyg har minskat med 27 % under året. Att minskningen är så stor beror till stor del på att övningsverksamheten var starkt begränsad under 2001 på grund av det ekonomiska läget i Försvarmakten. Genom byte av värmesystem och energisparåtgärder har utsläppen av koldioxid från uppvärmning av har minskat med 10 500 ton under året. Andelen värme som har miljöanpassat ursprung (fjärrvärme och biobränsle) är nu 65 % en ökning med 12 procentenheter under året. Genomförd miljöutbildning och utbildningens bedömda effekter vad avser kompetensen inom organisationen.

Centralt anordnad utbildning

Under våren avslutades den sjätte miljöhandläggarutbildningen omfattande 10 personer vid FHS i ÖSTERSUND. 15 elever (10 off och 5 civ) har utbildats med godkänt resultat. Under året har samtliga förbands ledningsgrupper utbildats i Försvarmaktens kravstandard för integrerat verksamhetsledningssystem grundad på bl.a. ISO 14001 krav på miljöledningssystem.

Utbildning av förband

Vid förbanden har grundläggande och verksamhetsknuten miljöutbildning inom ramen för eget miljöledningssystem prioriterats. Huvuddelen av förbanden har genomfört denna typ av utbildning. Miljöutbildning av värnpliktiga har i huvudsak genomförts i anslutning till befattningsutbildning.

Bedömda effekter

Införandet av miljöledningssystem under 2001 har på ett positivt och aktivt sätt medfört att i stort sett all anställd personal erhållit en grundläggande miljöutbildning. Personal med arbetsuppgifter knutna till av förbandet identifierade betydande miljöaspekter har dessutom erhållit särskild miljöutbildning.

De fåtal brister som anmälts är främst att härleda till den pågående omstruktureringen och därmed sammanhängande hastigt uppkomna personalvakanser. Fortfarande torde merparten av de värnpliktiga ha begränsad kunskap om försvarmaktens miljöarbete vilket kommer att avhjälpas genom den fortsatta tillämpningen av miljöledningssystemet.

Vidtagna åtgärder för att begränsa utsläppen från användning av fossila bränslen och andra skadliga ämnen.

Åtgärder för att minska utsläpp genom förbränning av fossila bränslen

Förbrukning av drivmedel år 2001 har minskat med ca. 30 % jämfört med 2000. Detta beror såväl på diverse besparingsåtgärder som begränsningar i övningsverksamheten under året. Bland de åtgärder som påverkat utsläpp av fossila bränslen kan nämnas förbud mot onödig tomgångskörning, användning av miljöbensin i mindre arbetsredskap, katalysatorer på arbetsmaskiner och utbildning i mjuk miljövänlig körstil i samband med den ordinarie förarutbildningen. Andel av diesel/marindiesel klass 1 av den totala dieselförbrukningen har fördubblats jämfört med år 2000.

Åtgärder för att minimera användning och spridning av miljöskadliga ämnen

Så gott som alla garnisoner/förband redovisar mer eller mindre avancerad källsortering av avfall. I vissa fall sker källsortering redan på övningsfält, rutinmässigt eller på prov. Inom de flesta garnisoner finns inköpshandböcker eller andra dokument med instruktioner för miljövänlig upphandling och inköp. Databasen CHESS, avseende kemikalier, har installerats vid ca. 30 förband. Användning av databasen tillsammans med rådgivande funktion av Kemigruppen bidrar till att inköp, hantering och destruktion av farliga ämnen minskar.

Utvecklingen av blyfri ammunition.

Finkalibrig miljövänlig ammunition i kalibrarna 5,56 och 7, 62 mm är utvecklade och anskaffning pågår. Övergång till miljövänlig ammunition kommer successivt att genomföras. Lagrad ammunition med blykula kommer att skjutas mot skjutbanor försedda med miljökulfång och den miljövänliga ammunitionen i terrängen.

Arbetet med strategiska miljöbedömningar i planerings- och beslutsprocessen

Kontakt har tagits med Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI) i syfte att definiera och avgränsa ämnesområdet. Målsättning är att forskning, materiel- och systemutveckling samt lokalisering av framtida försvarsenheter skall utgå från en plattform där miljön spelar en central roll i Försvarets del i den fysiska planeringen. Resultatet av detta arbete har, som en del faktor bland många andra, legat till grund för Försvarets ställningstagande vid lokalisering av den nedbantade organisationens kvarvarande förband och enheter.

Myndighetens medverkan i det internationella försvarsmiljöarbetet

NATO/CCMS EAPC

Uppföljningsmöte genomfördes i THUN, SCHWEIZ 01-01-21—26 avseende NATO/CCMS slutliga rapport nr 240. Rapporten gav inriktning avseende byggande av miljöledningssystem inom den militära sektorn. Mötet var inriktat på att utbyta erfarenheter avseende praktiskt byggande av miljöledningssystem inom militära sektorn. Ett annat syfte var att stödja framför allt f.d. öststatsländer i deras arbete med att introducera miljöledningssystemstänkande i sina respektive länder.

Estland

Arbetet på flygbasen Ämari har fortsatt. Ett system för rening av marken från oljeprodukter har byggts av esterna enligt det förslag som utarbetats av den svenska Försvarsmakten. Systemet har inledningsvis fungerat väl.

Arbetet med en miljöhandbok har fortsatt och bedöms kunna slutföras tidigt 2002

Lettland

Arbetet på armébasen Adazi har också fortsatt. Fem workshops har genomförts för att utbilda letterna i hur man skall hantera oljeprodukter, avfall och miljöfarligt avfall samt uppvärmningssystem på ett miljösäkert sätt.

Letterna har vidare utbildats i hur man kan sanera ett större markområde från oljeprodukter enligt den modell som tillämpats på Ämari i Estland

Litauen

Utbildningen av miljöofficerare (motsv) från samtliga baltiska länder har fortsatt enligt plan. Vid ett av tillfällena har personal från Kaliningrad deltagit.

Utbildningen har till del genomförts som distansutbildning med modernt datorstöd.

Litauerne har också utbildats i den metod för Base Management Planning som använts på armébasen Adazi.

Ryska federationen

Ett förhandlingsarbete pågår länderna emellan syftande till ett ramavtal inom miljöområdet. Försvarsmakten har lämnat ett förslag till avtal som godkänts av regeringen. Ett möte i Moskva för formellt undertecknande av avtalet samt för att planera fortsatt samverkan var inplanerat till oktober 2001. På initiativ från Ryska Federationen har mötet flyttats fram till 2002.

Ukraina

På initiativ från Ukraina har en dialog startat avseende samarbete inom miljöområdet. Ukraina upplever sina problem inom miljöområdet likartade de som finns i Baltikum och önskar stöd från Sverige. Ett möte i Ukraina var inplanerat till våren 2001. På initiativ från Ukraina har mötet flyttats fram i tiden till 2004.

USA

Samarbetet fortskrider enligt uppgjort avtal. Med anledning av händelserna 11 september har dock visst arbete temporärt avstannat.

Försvarsmiljösamarbete med försvarsmakterna i de nordiska staterna

Under året slutrapporterades det nordiska samarbetsprojektet för ökad miljöhänsyn vid större övningar. Projektet implementeras nu i de olika länderna var för sig.

Ett miljöchefsmöte avhölls i Sverige där bl.a. ett nytt projekt beslutades. Det syftar till att öka miljömedvetenheten vid främst de marina- och amfibieförbanden.

Utveckling av skyddet mot NBC-stridsmedel

Uppdrag 65

Allmänt

Beslutsstöds- och rapportingssystem för NBC-området saknas, men utveckling pågår.

Utöver de särskilda medel som avdelades i FB 1996 (5 mkr/år) till NBC-forskning vid FOI, som Försvarsmakten skulle få beställa forskningsuppdrag för, har inga ytterligare medel av FoT-pengar avdelats för NBC-området.

Fysiskt skydd

Högkvarteret saknar skyddat ledningsutrymme. Motsvarande gäller för den operativa insatsledningen (OPIL). Marinens och Flygvapnets taktiska kommandon (MTK, FTK) har kollektivt skydd på respektive ledningsplatser något som Arméns taktiska kommando (ATK) saknar. Vissa förband har kollektivt NBC-skydd, t.ex. flertalet av marinens fartyg.

De förband, som har grundutbildats, utrustas med grundskydd.

Markförband för internationell verksamhet (UN/PfP/EU/PARP) har tillgång till uppgiftsanknutet skydd.

De flygande förbanden (flygtransportdivisionen undantagen) saknar möjlighet att uppträda i kontaminerad miljö.

Studier och vissa grundläggande försök med mobila kollektivt skydda (COLPRO) pågår. Begränsad anskaffning är planerad till PARP-förbanden och NBC-kompaniet. Anskaffningen skall vara genomförd 2004.

En ny persondosimeter (Dosimeter 61) har anskaffats främst för personal i internationell tjänst. Dosimetern hanterar lågstrålningshotet något som kan ha stor aktualitet i främmande och obekanta miljöer. Den totalt uppmätta stråldosen kan avläsas och arkiveras i ett speciellt dosregister när personalen avrustats efter missionen. Dosimetern kan också larma om förutbestämda dosnivåer och dosrater (strålningsintensitet) överskrids.

Medicinskt skydd och medicinskt omhändertagande

Vaccinationer och kemoprofylax

All personal i utlandsstyrkan skall inför utlandstjänst ha ett vaccinatoriskt grundskydd mot viktigare i Sverige och närområdet förekommande sjukdomar. Detta skydd kompletteras vid behov med vaccination och/eller kemoprofylax avseende i missionsområdet naturligt förekommande sjukdomar och aktuell B-hotbild.

Antibiotika

Antibiotika specifikt avsedda för behandling av B-stridsmedel beredskapslagras för närvarande inte inom Försvarmakten. Den B-medicinska expertgruppen (B-MEG) har lämnat förslag på civila beredskapslager av läkemedel och vacciner för katastrofsituationer inkluderande större bioterroristattacker samt större kirurgiska katastrofer.

Autoinjektor mot nervgasförgiftning

I samarbete med SoS håller en ny autoinjektor med nervgasmedel på att tas fram. Den skall dels ha förändrat innehåll samt på sikt även få en annan utformning för enklare handhavande.

FOI har fått i uppdrag att i samarbete med andra länder inom ramen för Pff, ta fram nya medicinska motmedel mot C-stridsmedel.

Medicinskt omhändertagande

NBC-komp 04 skall bl.a. innehålla en Chemiskt Omhändertagande pluton (CRO-pluton), som skall kunna sanera och ge kvalificerad första hjälp till patienter, som skadats av konventionella stridsmedel och N-, B- eller C-stridsmedel.

Beredskap

Normalt är ingen särskild beredskap beordrad för NBC-området. Efter händelserna 11 september 2001 har SkyddC organiserat en viss beredskap omfattande såväl skyddsmateriel som personal.

Utgående ifrån tillgängliga resurser kan av personal och materiel kan nedanstående insatser organiseras för nationella behov med tiderna från order till insatsberedskap varierande från sex h till några dygn beroende på vilken resurs som efterfrågas och tidpunkt för order om beredskapshöjning. Motsvarande resurser skulle användas för internationella åtaganden om behov skulle uppstå.

N-området

Två helikoptrar för indikering av joniserande strålning.

Ett stort antal fordonsburna indikeringspatruller kan organiseras. Vissa kan utrustas med stridsfordon för att höja personalens skyddsnivå. Även fartygsburen indikering kan genomföras.

Sanering av personal och fordon i begränsad omfattning kan organiseras.

B-området

Försvarmakten saknar resurser för indikering inom B-området.

Inga särskilda resurser finns för B-sanering. Personsanering genomförs på samma sätt som vid C-sanering.

C-området

Ett 30-tal indikeringspatruller kan organiseras som kan transporteras i fordon/helikopter/fartyg. Indikeringen måste dock genomföras manuellt. Sanering av personal i begränsad omfattning kan organiseras. Manuell materielsanering i begränsad omfattning kan organiseras. SkyddC kan under tjänstetid organisera två till fem N/C-indikeringspatruller inom sex timmar och en enkel saneringsstation inom 12 h. SkyddC kan även bistå med förstärkning av NBC-kompetens i staber (HKV, OPL, TK och MD). Ytterligare några N/C-indikeringspatruller kan organiseras med begränsad uthållighet genom utnyttjande av personal och materiel från Försvarets NBC-banor. SkyddC kan även organisera en patrull för röjning av misstänkta B- eller C-laddningar.

Interoperabilitet

Sverige har antagit en rad partnerskapsmål, där bland annat kraven på de svenska förbandens förmåga till skydd mot NBC-stridsmedel finns angivna. Dessa innebär att förbanden skall ha uppgiftsanknutet skydd. Förbanden skall ha förmåga att lösa sin uppgifter i radiakmiljö så länge tillåtna stråldosgränser inte överskrids samt kunna verka i B-aerosol- och C-vätskemiljö (under begränsad tid).

Materiellt har denna förmåga i stort uppfyllts, men fortfarande saknas möjligheter till fordonsburen indikering. Brister kvarstår även beträffande utbildningen. Erforderlig komplettering medhins inte under den tid som avdelas under den specifika missionsutbildningen. Utbildningen av enskilda befattningshavare är i regel tillräcklig, men förbandsutbildningen hinner inte genomföras i erforderlig omfattning. Den största bristen är dock att det inte finns något NBC-befäl organisatoriskt ingående i Kosovobataljonen.

Utbildningen förbättras dock efterhand vid berörda förband. En satsning på befälsutbildning, främst för befäl med direkt ansvar för NBC-skyddet i förbandet och chefer på bataljons- och kompaninivå, har genomförts. SkyddC har dessutom genomfört speciella kurser för befäl ingående i de olika PARP-förbanden så att de skall kunna leva upp till de krav som ställs på befäl och chefer enligt de antagna partnerskapsmålen.

Minröjningsflottiljen har godtagbar förmåga avseende NBC-skydd.

Arbete pågår med att för NBC-området ta fram ett beslutstöds- och rapporteringssystem som bl. a. kan hantera NATO rapporteringssystem ATP 45. Systemet skall på sikt även inarbetas i Försvarets kommande ledningssystem.

Ett av NBC-kraven i de antagna partnerskapsmålen är att PARP-förbanden skall ha tillgång till mobila kollektiva skydd (ej ingående i fordon/hytter eller dylikt) från och med 2005. Studier och vissa försök har genomförts för att ta fram taktisk, teknisk, ekonomisk målsättning samt att fastställa vilka förband som kan komma i fråga för tilldelning.

NBC-skyddsförmåga

Generellt är NBC-förmågan låg på alla nivåer inom Försvarets. Bristerna beror främst på befälens bristande kompetens rörande NBC-skydd. Detta är en konsekvens av att

NBC-moment sällan förekommer vid större övningar, vilket i sin tur beror på den låga omfattning på övningsverksamheten under senare år. Ett undantag är försvarsmaktsövningen Snöstorm, men de flesta NBC-momenten i den övningen har varit på mycket basal nivå.

Förbandens NBC-skyddsförmåga är också dålig, då chefer på olika nivåer inte har tillräckliga kunskaper för att planera, genomföra eller leda sina förband i NBC-moment under förbandsövningar. Alla förband har grundskydd dvs utrustning för att kunna verka i C-molnmiljö men detta övas inte i tillräcklig omfattning. Automatiska C-indikeringsinstrument och lämplig övningsmateriel har ännu inte anskaffats för grundutbildningsverksamheten vilket försvårar möjligheterna att enkelt genomföra realistiska övningsmoment.

Intresset för NBC-området har efter händelserna efter 11 september 2001 påtagligt förbättrats.

Högkvarteret har idag begränsad förmåga att leda NBC-skyddet beroende på bristande kompetens i dessa frågor hos personalen. Motsvarande gäller för den operativa insatsledningen (OPIL). Även de taktiska kommandona har begränsad NBC-kompetens.

Kurs för NBC-handläggare på central och regional nivå har genomförts med gott resultat men med alltför få deltagare. Kompletterande kurs har planerats men inte kunnat genomföras på grund av medelsbrist. Under 2002 planeras genomförandet av en ny handläggarkurs.

Utveckling av NBC-kompani 04 pågår. Preliminär Taktisk, Organisatorisk, Ekonomisk, Målsättning (PTOEM) med personellt och materiellt innehåll är fastställt. Utkast till Taktisk, Teknisk, Ekonomisk, Målsättning (TTEM) för stora delar av den nya NBC-utrustningen, som krävs för att förbandet skall kunna lösa uppgifter enligt PTOEM har fastställts, som underlag för anskaffning av inledningsvis försöksmateriel. Denna skall testas för att visa om den levererade materielen kan användas för avsett ändamål. Dessutom kan den materiel som håller måttet även användas för befälsutbildning och utveckling av teknik och metoder samt även ingå organisatoriskt i förbandet.

NBC-kompaniet är ett nytt förband med en del förmågor som aldrig tidigare funnits inom Försvarsmakten. Dessa tar tid att utveckla. Efterhand som materiel tillförs och personalen utbildas, skapas en resurs som vid behov kan insättas innan kompaniet är operativt men medbegränsad uthållighet.

Under 2002 kommer fortsatt studier, inom främst B-området, att ske för att ta fram underlag beträffande den analys- och provtagningsutrustning som erfordras.

De nationella skyddsstyrkorna (hemvärnsbataljoner och frivilligorganisationer ingående i dessa förband) har viss förmåga att delta i räddningsoperationer vid kemolycka/insats med C-stridsmedel. Grundskyddsutrustning är tilldelad och utbildning pågår.

Uppdrag 66**Avståndsindikering**

Vid Totalförsvarets skyddscentrum (SkyddC) har genomförts studier och vissa begränsade försök avseende avståndsindikering inom C-området. Detta har resulterat i utarbetandet av Utkast till Taktisk Teknisk Ekonomisk Målsättning (UTTEM) för C-avståndsindikeringsinstrument, som har fastställts. Med UTTEM som underlag kommer anskaffning av försöksmateriel genomföras så att fortsatta studieförsök kan genomföras. Målet är inledningsvis att utrusta NBC-kompaniets indikeringsfordon med C-avståndsindikeringsutrustning. På sikt torde även andra förband/enheter ha behov av denna förmåga.

B-indikering

Studier har genomförts under året syftande till kunskapsuppbyggnad. Under 2002 kommer UTTEM för B-indikeringsutrustning att utarbetas. Anskaffning kommer inledningsvis att ske till NBC-kompaniet.

C-indikering

Fortsatta försök har skett med indikeringsinstrument för C-stridsmedel och toxiska industrikemikalier. Begränsad anskaffning av instrument för båda typer av farliga ämnen har skett, främst avsedda förband med internationella uppgifter. Fortsatt anskaffning kommer att ske i närtid för att tillfredsställa grundutbildningens behov.

Försök vid transportflygdivisionen

FOI och SkyddC har genomfört försök vid flygtransportdivisionen för att försöka fastställa hur C-indikering kan genomföras inombords i Tp 84 Hercules och HKP 10 under flygning och vilka instrument som är lämpliga. Avsikten med dessa försök är att försöka klarlägga hur säkerheten ombord för besättningen skall lösas, inte att genomföra någon form av taktisk indikering. Avrapportering kommer att ske under 2002.

Indikeringsfordon

Studier har genomförts vid SkyddC för att utveckla förmågan till fordonsburen indikering. UTTEM för indikeringsfordon har utarbetats och fastställts. Vidare har ett projekt påbörjats för att utveckla och anskaffa indikeringsfordon påbörjats inom ramen för det nordiska materielsamarbetet. Med UTTEM som grund kan inledningsvis anskaffning av indikeringsfordon till NBC-kompaniet påbörjas. På sikt torde även andra förband kräva tillgång till indikeringsfordon.

N-indikering

Den intensimeter (Intensimeter 25) som idag användes inom Försvarmakten medger inte att mätdata automatiskt kan överföras till PC-miljö. Studier har därför genomförts för att utarbeta UTTEM för N-indikeringsinstrument Ny. Inledningsvis kommer anskaffning att

ske till NBC-kompaniet, men på sikt måste Intensimeter 25 bytas ut mot ett modernare instrument vid alla typer av förband som skall ha denna förmåga. Även civilt borde den nya intensimetern vara intressant för delar av den normala fredsverksamheten exempelvis. Tull, Kustbevakningen och polis. Viss information har underhand överförts till berörda myndigheter. En gemensam anskaffning borde kunna reducera priset. Dessutom kan eventuell samverkan underlättas.

Persondosimeter (Dosimeter 61) har anskaffats främst för personal i internationell tjänst. Dosimetern hanterar lågstrålningshotet något som kan ha stor aktualitet i främmande och obekanta miljöer. Den totalt uppmätta stråldosen kan avläsas och arkiveras i ett speciellt dosregister när personalen avrustats efter missionen. Även Dosimeter 61 borde vara intressant för andra civila myndigheter.

Deltagande Pfp-övningen Barents Rescue där N-indikering med helikopter genomfördes varvid Försvarmakten avtal med SSI rörande stöd vid N-incident kunde tillämpas. Vidare samarbete med SSI kommer att genomföras under 2002 för att säkerställa förmågan till indikering från helikopter.

I arbetet med att utveckla indikeringsmöjligheterna inom N-, B-, C- och toxområdet har även myndigheter utanför Försvarmakten deltagit som t. ex. FOI, FMV, ÖCB, SRV, SSI.

Uppdrag 67

Försvarsunderrättelsetjänst avseende NBC framgår av hemlig bilaga 6.

Uppdrag 68

Gemensam NBC-strategi för totalförsvaret

Texten nedan har utarbetats av ÖCB och Försvarmakten i samverkan (Ag NBC TF).

Inledning

I FM/ÖCB gemensamma rapport 2001 (FM 23 386:62127 ÖCB 2-1539/1999) har uppdraget enligt RB 2000 att utveckla en NBC-strategi för totalförsvaret redovisats. Den gemensamma NBC-strategin har utvecklats av Ag NBC TF.

Ag NBC TF har i sina bedömningar avseende NBC-strategin utgått ifrån samhällets förmåga att hantera NBC-händelser i fredstid, jfr. ansvarsprincipen. I denna "grundförmåga" ingår bl.a. polisens-, räddningstjänstens- och sjukvårdens insatsförmåga.

Övergripande NBC-strategi

Försvarmakten/ÖCB (Ag NBC TF) har konstaterat att de behov som föreligger för att uppnå en balanserad NBC-förmåga över hela hotskalan fred - höjd beredskap och vid internationella insatser vilar på tre pelare

- Kompetensutveckling
- Ledningsutveckling
- Materiel/teknik/utveckling

Samtliga tre pelare vilar på en bas av forskning och studier.

I den första pelaren kan i olika omfattning ingå att:

- skapa förutsättningar för en allmän och samordnad kompetenshöjning inom
- NBC-området, hos såväl ledningsorganisation som insatsorganisation, på
- samtliga nivåer,
- regelmässigt införa NBC-moment i all övningsverksamhet,
- samordna utbildning myndighetsövergripande vad avser innehåll och genomförande.

I andra pelaren kan på motsvarande sätt ingå att:

- utveckla former för att skapa tillgänglighet av redan existerande och tillkommande expertstöd,
- skapa möjligheter att i såväl fred som vid höjd beredskap omdisponera alternativt samordna räddnings- och sjukvårdsresurser inom landet,
- utveckla informationsberedskapen,
- bygga upp ledningsförmågan med stöd av tekniska stödsystem,
- utveckla interoperabla/kompatibla beslutstödssystem anpassade för NBC.

I den tredje pelaren kan ingå att:

- gemensamt utveckla och upphandla NBC-relaterad skyddsmateriel/utrustning,
- fastställa gemensamma bestämmelser för dosgränser, C-varningsmallar, skyddsnivåer etc,
- utveckla gemensamma handlingsregler för provtagning och transport av okända ämnen.

Utveckling av NBC-strategin

De uppgifter/aktiviteter, som återfinns i pelarstrukturen, har i viss omfattning redan idag genomförts. Vad som fortfarande erfordras är tydligare styrning och bättre samordning, på alla nivåer, vid planering och ledning.

Eftersom uppgifterna täcker hela hotskalan bör finansieringen fördelas över olika ansvariga departement och medel äskas av respektive ansvarig myndighet i planeringsprocessen.

Frågor, som berör bl.a. gränsdragningen mellan N-, B- och C- områdena och t.ex. miljöhoten samt de medicinska hoten, bör vidareutvecklas. Såväl ur civil som militär synpunkt måste förmågan att hantera ett vidare spektrum av risker och hot inom N-, B- C- samt angränsande områden förbättras.

Den internationella dimensionen kommer alltmer att påverka NBC-området.

Sveriges engagemang i EU:s krishantering och andra internationella åtaganden understryker detta.

Exempel på verksamheter som genomförts/utvecklats under 2001 inom NBC-strategins område:

Kompetensutveckling (första pelaren)

- genomförande av och deltagande i PFP-övningen Barents Rescue, som i sig omfattade en ledningsövning, övning i mätning av joniserande strålning samt seminarieverksamhet,
- genomförande av strålningsmedicinskt symposium,
- genomförande av internationellt BC-symposium med ca. 700 delegater från ett 40-tal länder,
- genomförande av PFP-stabsövningen Viking 01 med civila och militära deltagare från ett stort antal länder,
- påbörjande av utbildning och övning av N-, B- och C-expert i stabstjänst,
- införande av NBC-moment i polisstudenternas grundutbildning

Ledningsutveckling (andra pelaren)

- utveckling av en mellan FOI NBC-skydd och FM (SkyddC) gemensam NBC-beredskap,
- fortsatt utveckling av NBC-komp 04,
- fortsatt utveckling av N-, B- och C-MEG,
- fortsatt uppbyggnad av kunskapscentra för N-, B- och C-områdena,
- påbörjad uppbyggnad av central fältepidemiologisk grupp,
- fortsatt utveckling av NBC-beslutstödssystem,
- fortsatt utveckling av såväl mark- som flygindikeringsförmåga av joniserande strålning (SSI),
- förberedelser för införande i FM av SMHI spridningsmodell för radioaktivt nedfall,
- genomförande av internationella och nationella ledningsövningar (Barents Rescue, Viking 01, Försvarsmaktsövningen Snöstorm, FHS stabstjänstövningar m.fl.).

Materiel-/teknikutveckling (tredje pelaren)

- förberedelser för utveckling och anskaffning av ny autoinjektor mot nervgasförgiftning,
- studier och test av nytt personsaneringsmedel,
- studier och test av nytt materielsaneringsmedel,
- studier och test av mobila kollektiva skydd,
- studier och test av utrustning för oskadliggörande av B- och C-laddningar,
- förstudie har inletts avseende NBC-demonstrator,
- studier av teknik/utrustning/metoder för avståndsindikering,
- studier av teknik/utrustning/metoder för B-indikering,
- studier av teknik/utrustning/metoder för N-, B- och C-provtagning,
- anskaffning av persondosimeter 61 med registreringsenhet 61,
- påbörjande av studier rörande biologisk dosimetri,
- påbörjande av projektering av nytt högrisklaboratorium vid FOI NBC-skydd,
- översyn av beredskapsläkemedel genomförd,
- översyn av ansvar och metoder för personsanering i anslutning till skadeplats pågår,

- uppbyggnad av databassystem för infektionssjukdomar (SMI).

Exempel på åtgärder som bör vidtas inom NBC-strategins område

avseende kompetensutveckling

- genomföra kurser för NBC-handläggare/instruktörer på olika nivåer inom totalförsvaret,
- utöka NBC-utbildningen för förband och enheter avsedda för internationella insatser,
- genomföra NBC-moment vid förbands- och ledningsövningar på alla nivåer,
- införa NBC-moment i ordinarie yrkesutbildning och fortbildning inom bl. a. områdena räddningstjänst, sjukvård och polisverksamhet.

avseende ledningsutveckling

- utveckla och anskaffa beslutstödssystem NBC,
- definiera och kvantifiera experter/specialister med N-, B-, C-kompetens samt förbättra tillgängligheten av denna kompetens,
- utöka deltagande i internationell samverkan avseende metod- och teknikutveckling,
- förbättra ledningsförmågan vid NBC-händelser såväl nationellt som internationellt.

avseende materiel/teknikutveckling

- genomföra översyn av befolkningsskyddsåtgärder avseende NBC-skydd (andningskydd, kollektivt skydd m.m.),
- återupprätta förmågan till varning/alarmering (VMA),
- förbättra tillgängligheten i fred av totalförsvarets resurser för NBC-skydd,
- utveckla indikeringsförmågan,
- fastställa ansvarsfördelningen vid personsanering på skadeplats,
- fastställa dosgränser för joniserande strålning,
- fastställa skyddsnivåer.

Avstämning mot Ag NBC

Arbetsgruppen för samordning av förberedelser inför freds- och krigstida hot inom NBC-området (Ag NBC) tillsattes av Regeringen i juni 2000. Arbetsgruppen fick till uppgift att lämna förslag till åtgärder för att förbättra beredskapen rörande samordning, ledning, organisation, utbildning, övning och materieförsörjning m.m. inom NBC-området. Ag NBC har avlämnat två rapporter, en rörande behovet av NBC-expertstöd (mars 2001) och en rörande NBC-hotbilden (juni 2001).

Totalförsvarets gemensamma berednings/samverkansgrupp för NBC-frågor (Ag NBC TF) tillsattes enligt totalförsvarsbeslut 1996. Arbetsgruppen har främst arbetat med frågor rörande forskning, utbildning/övning, materielanskaffning, ledning och samordning inom NBC-området. Ag NBC TF avrapporterade i mars 2001 ett arbete rörande "Gemensamma grunder NBC-skydd för totalförsvaret" (bilaga till ÖCB/FM gemensamma redovisning av NBC-uppdrag enligt regleringsbrev för år 2000). Utifrån "Gemensamma grunder NBC" utvecklades en NBC-strategi för totalförsvaret som redovisades i ÖCB/FM gemensamma årsredovisning 2001.

Exempel på utveckling av NBC-strategin framgår ovan.

Ag NBC arbetar, i jämförelse med Ag NBC TF, med NBC-frågorna ur ett bredare, mer övergripande och långsiktigt perspektiv.

Någon formell avstämning arbetsgrupperna emellan har ej ägt rum, men merparten av de myndigheter bl. a. SRV, SoS, RPS, SPF, SSI, FOI, ÖCB och FM, som deltog i arbetet med "Gemensamma grunder", ingår i Ag NBC och, i flera fall, med samma representanter.

Flera av de frågeställningar, som behandlats av Ag NBC TF, har fördjupats och vidareutvecklats av Ag NBC, t. ex. utbildning och övning, expertstöd, beredskap och ledning.

NBC-samordning inom totalförsvaret

Grunden för ett balanserat NBC-skydd inom totalförsvaret är en gemensam uppfattning av hotet och därmed sammanhängande behov av åtgärder. Ag NBC TF har i den gemensamma NBC-strategin redovisat en rad områden där samordning har kommit till stånd och pekat på ytterligare åtgärder som behöver vidtas.

I Ag NBC TF har inriktning skett av FOI NBC-forskning och studier för särskilt avdelade medel. Forskningsresultat har tagits emot och spridits via seminarier, spel och särskilda redovisningar. Ag NBC TF följer bl. a. förstudien avseende utvecklingen av NBC-demonstratorn för att se hur denna skulle kunna utnyttjas i totalförsvaret.

Vad avser materielanskaffning har viss samordning skett vid t. ex. anskaffning av indikeringsinstrument.

Ag NBC TF har haft ambitionen att åstadkomma utbildningar som är militärt - civilt samordnade för att optimalt kunna utnyttja befintliga resurser och kompetenser även i fredstid. Som exempel har kurs "NBC och totalförsvaret" och "Specialinstruktörskurs NBC", båda 10-poängskurser, genomförts med såväl civila som militära deltagare.

Som underlag för Ag NBC TF verksamhet har utvecklingen av NBC-hotbilden utgjort en väsentlig grund. Mot bakgrund av höstens händelser har B-hotet diskuterats varvid vissa tidigare vidtagna åtgärder, såsom översyn av beredskapsläkemedel, konfirmerats.

Ag NBC TF utgör navet i det NBC-nätverk som utvecklats inom totalförsvaret och som fungerar som ett betydelsefullt instrument för informationsutbyte/ överföring.

I regleringsbrev för budgetåret 2001, avseende verksamheter inom uppgiftsområde 6 Totalförsvaret, har Försvarsmakten och ÖCB för området skydd mot N-, B- och C-stridsmedel till del fått likalydande uppdrag med återrapporteringskrav. Uppdragen har i dessa delar lösts i samverkan mellan myndigheterna med Ag NBC TF som sammanhållande forum.

Försvarsmakten och ÖCB konstaterar att det är av stort värde för båda parter att arbeta tillsammans inom NBC-området. Inriktningen är att även fortsättningsvis lösa likartade regleringsbrevuppdrag i samverkan såsom de senaste åren.

Informationsoperationer

Viktiga delmängder för att Försvarmakten skall stärka sin förmåga inom detta område är forskning, teknikutveckling och förbandsframtagning.

Forskning och teknikutveckling

Inom informationssystemteknikens område har arbete med att analysera och värdera agentteknikens framtida potential och förutsättningar genomförts. Syftet med verksamheten har varit att öka förståelsen för teknikens hot och möjligheter. Resultatet från arbetet skall i förlängningen kunna utgöra underlag för målsättningsarbete vid studier och utveckling av beslutstöd och komponenter i IT-vapen och IT-skydd.

Inom informationskrigsteknikområdet har teknikstudier fortsatt för att analysera och värdera olika principer för detektering av intrång i informationssystem. Underlaget skall utnyttjas som grund för utveckling av en teknikdemonstrator som har till syfte att demonstrera tekniska principer för spaning, målidentifiering och nyttjande av IT-vapen mot materielsystem.

Teknikstudier för att kartlägga och beskriva potentiella offensiva IT-vapens verkanssätt och effekter som underlag till målsättning för nya principdemonstratorer av IT-vapen och som underlag för kunskapsuppbyggnad av berörda delar av försvaret har inletts.

Forskning har bedrivits på olika metoder för att skydda sig mot angrepp av IT-relaterade hot i syfte att maximera det defensiva skyddet av försvarets ledningssystem.

Inom arbetet med strategiska forskningskärnor har arbete med att undersöka vilken verksamhet som pågår inom det breda området informationsoperationer påbörjats.

Under 2001 har arbete med att förbereda beställning av en ledningskrigssimulator genomförts inom ramen för FoT-planen.

Ett omfattande forsknings och teknikutvecklingsarbete inom telekrigsområdet har genomförts under 2001. Arbetet har i många aspekter koppling till ledningskrigföring och därmed IO-området.

Planeringsarbete med att påbörja forskning kring psykologiska operationer har påbörjats.

Försvarmaktsstudier

Underlagsstudie informationsoperationer (IO) har pågått under 2001 och kommer att avslutas under våren 2002. Inom studien har en genomlysning över vilka förmågor Försvarmakten har inom verksamhetsfältet informationsoperationer genomförts. Studien har lämnat preliminära förslag på modulärt uppbyggda förbandsklossar och uppgifter för dessa inom områden där förmåga i dag saknas inom Försvarmakten. Fördjupat arbete med värdering och utveckling av inlämnade förslag sker under våren 2002.

Studier har genomförts inom ett arbete som leds av FOI. Flera olika aspekter av verksamheter har studerats men tyngdpunkten under 2001 har legat på IT-relaterad verksamhet.

Förband

Försvarsmakten utvecklar nya förband och förmågor som kan verka inom IO/ informationskrigförings (IW)-området. IT-försvarsförbandet⁷ är under framtagande och projektgruppen har under 2001 genomfört en inledande studiefas. Signalspaningsbataljonen (SIS-bat) är under utveckling och slutlevereras 2002, telekrigsbataljonen (TK-bat) är ett operativt ledningsförband som är under utveckling och slutlevereras 2007 samt televapenkompaniet (TVA-komp) som är ett taktiskt förband som är under utveckling och slutlevereras 2006. TK-bat och TVA-komp lämnar delfunktioner/ förmågor redan under 2003. Ovanstående förband är viktiga delkomponenter i utvecklingen av Försvarsmaktens totala förmåga att motstå IO/IW-angrepp.

1. Försvarsmakten skall öka informationssäkerheten i sina IT-system

Försvarsmakten har under 2001 genomfört följande verksamhet inom området.

Studier/utredningar

- Genomförd datasäkerhetsutredning.
- Försvarsmaktsgemensamma datoriserade analysverktyg.
- Ökad risktagning i informationssystemutveckling pågår.

Procedurer

Auktorisationsprocessen i Försvarsmakten regleras av DIT (Direktiv för IT-verksamhet). DIT reglerar vilka utvecklingsarbeten som får startas samt vilken programvara som får användas o.s.v. Ackrediteringsprocessen d.v.s. säkerhetsgodkännande av system innan driftsättning regleras bl. a. av DIT och H SÄK IT.

Förmågor

Centrala och lokala brandväggar är i drift vid Försvarsmaktens enheter. Kontroll av säkerheten utförs årligen bl.a. med hjälp av Aktiv IT-kontroll vars verksamhet beskrivs i en särskild redovisning. Utveckling av en IT-försvarsenhet (f.d. IT-säkerhetsenhet) genomföres och vars verksamhet beskrivs i en särskild redovisning.

Bakgrund:

Försvarsmakten anser att IT-säkerhet består av följande delar:

- Tillgänglighet.
- Riktighet.
- Spårbarhet.
- Sekretess.

Försvarsmakten anser vidare att säkerhet svårligen kan implementeras i efterhand vid systemutveckling utan måste hanteras samtidigt med verksamhetens krav. Därför har Försvarsmakten utvecklat processer för att hantera säkerhet i Försvarsmaktens IT-system.

---

⁷ Benämns olika. Andra namn som använts är IT-säkerhetsförband, IT-säkerhetsenhet och IT-försvarsenhet.

Dessa processer utgörs av auktorisationsprocessen och ackrediteringsprocessen som till delar gränsar varandra.

Auktorisationsprocessen innebär att samtliga systemutvecklingar inom IT-systemutvecklingen måste godkännas av HKV innan de påbörjas. Vid tillfället granskas inte bara val av utvecklingsmetod utan också finansiering samt val av hård- och mjukvaror. Granskningen genomförs dels för att kunna samordna utveckling inom området men också dels av IT-säkerhetsskäl och är därigenom en del av ackreditering.

Akrediteringsprocessen innebär en säkerhetsgranskning och godkännande innan driftsättning av IT-system och är därigenom ett stöd för att utveckla säkra informationssystem. För närvarande är ca 1/3 av Försvarsmaktens IT-system granskade och godkända. Samtliga nya system måste godkännas innan driftsättning.

Inom Försvarsmakten finns centrala och lokala brandväggar samt IT-säkerhetspersonal vid samtliga enheter som har IT-system. Säkerheten kontrolleras årligen bl.a. med hjälp av Aktiv IT-kontroll som redovisas särskilt.

Försvarsmakten genomför studier och utredningar inom IT-säkerhetsområdet:

Genomförd datasäkerhetsutredning

I samband med 2000-säkring av Försvarsmaktens klienter och fristående PC analyserades Microsoft Office 95 och Office 97 med avseende på säkerhetsbrister som kan leda till ökad sårbarhet. För att erhålla en acceptabel säkerhetsnivå beslöts att särskilda åtgärder skulle vidtas för att höja datasäkerheten och minska sårbarheten.

En datasäkerhetsutredning har därför genomförts av KRI, GRO och MUST och nedanstående produkter har tagits fram inom ramen för utredningen:

- Förslag till central bevakning av upptäckta säkerhetsbrister i programvara.
- Kravspecifikation för antivirusprogramvara.
- Förslag till central antivirusstrategi.
- Sårbarhetsmodell.
- Exempel på lokal plan för antivirusstrategi.
- Exempel på lokal plan för sanering av LAN vid omfattande virusangrepp.
- Exempel på lokal plan för backup-strategi.

Ett antal antivirusprodukter har utvärderats med kravspecifikation för antivirusprogramvara som grund. Förslag har lämnats på en produkt för scanning av e-post och på en produkt för klientbaserad scanning efter virus.

Under 2002 planeras att fastställas vilka antivirusprodukter som skall användas inom Försvarsmakten och genom centralt avtal anskaffa dessa för hela Försvarsmakten samt ta fram konfigureringsanvisningar.

Därefter kommer central antivirusstrategi att fastställas samt krav ställas på lokala planer för:

- Antivirusstrategi.
- Sanering av LAN vid omfattande virusangrepp.
- Lokal backup-strategi.

Försvarmaktsgemensamma datoriserade analysverktyg

Vid KRI LED pågår ett arbete för att ta fram försvarmaktsgemensamma, datoriserade analysverktyg för att genomföra risk- och sårbarhetsanalyser vid utveckling av IT-system samt för uppföljning och kontroll av säkerheten i befintliga IT-system. Analysverktygen utvecklas i samverkan med Dataföreningen i Sverige och utgår från datorprogrammen SBA Scenario och SBA Check vilka anpassas till Försvarmaktsspecifika förutsättning, t ex regelverk, uttryck och definitioner. Analysverktygen avses tagas i drift andra halvåret 2002.

Ökad risktagning i informationssystemutveckling

Studien pågår för närvarande och syftar till att hantera säkerheten i den nya krigföringen och det nätverksbaserade försvaret på ett tillfredställande sätt såväl ur säkerhetsperspektivet som det ekonomiska perspektivet.

Slutsatser

Den nya krigföringen och det nätverksbaserade försvaret kommer att innebära ett paradigmskifte inom IT-säkerhetsområdet. Därför genomför Försvarmakten studie avseende ökad risktagning i informationssystemutveckling och utvecklar också en IT-försvarsenhet som skall hantera den nya krigföringen. Avseende IT-försvarsenheten återfinns ytterligare information i särskild redovisning "Möjligheter till tidigareläggning av utveckling av IT-säkerhetsenhet".

2. Försvarmakten skall öka sin förmåga samt kunna lämna stöd till andra ansvariga myndigheter i fråga om informationsoperationer

Försvarmakten deltar aktivt i flera verksamheter med andra myndigheter samt anordnar möjligheter till myndighetssamverkan. Försvarmakten har under 2001 genomfört aktiv IT-kontroll tillsammans med regeringskansliet⁸. Försvarmakten deltar i regeringskansliets arbetsgrupp inom informationsoperationer (AG-IO).

Strategiledningen är sammanhållande för Försvarmaktens externa kontakter inom IO-området och har vid ett flertal tillfällen under 2001 inbjudit till Toppmöte med andra totalförsvarmyndigheter i syfte att utveckla en gemensam grundsyn inom IO-området. Myndigheter som deltagit är FHS, FMV, FOI, SPF, PTS, FRA, RPS och SÄPO.

Försvarmakten har medverkat i FHS utbildning inom IO-området med representanter från HKV.

---

⁸ Ytterligare information redovisas i avsnittet Aktiva IT-kontroller nedan.

Aktiva IT-kontroller

Försvarsmakten har under 2001 genomfört följande verksamhet inom området.

Studier/utredningar

Genomförd datasäkerhetsutredning

Försvarsmaktsgemensamma datoriserade analysverktyg. Ökad risktagning i informations-systemutveckling pågår.

Procedurer

Auktorisationsprocessen som regleras av DIT (Direktiv för IT-verksamhet i Försvarsmakten. Reglerar vilka utvecklingsarbeten som får startas, vilken programvara som får användas osv. Ackrediteringsprocessen, säkerhetsgodkännande av system innan driftsättning regleras bl. a. av DIT och H SÄK IT.

Förmågor

Centrala och lokala brandväggar är i drift vid Försvarsmaktens enheter. Kontroll av säkerheten utförs årligen bl.a. med hjälp av Aktiv IT-kontroll vars verksamhet beskrivs i en särskild redovisning.

Utveckling av en IT-försvarsenhet (f.d. IT-säkerhetsenhet) vars verksamhet beskrivs i en särskild redovisning.

Bakgrund:

- Försvarsmakten anser att IT-säkerhet består av följande delar:
- Tillgänglighet
- Riktighet
- Spårbarhet
- Sekretess

Försvarsmakten anser vidare att säkerhet svårligen kan implementeras i efterhand vid systemutveckling utan måste hanteras samtidigt med verksamhetens krav. Därför har Försvarsmakten utvecklat processer för att hantera säkerhet i Försvarsmaktens IT-system. Dessa processer utgörs av auktorisationsprocessen och ackrediteringsprocessen som till delar gränsar varandra.

Auktorisationsprocessen innebär att samtliga systemutvecklingar inom IT-systemutvecklingen måste godkännas av HKV innan de påbörjas. Vid tillfället granskas inte bara val av utvecklingsmetod utan också finansiering, val av hård- och mjukvaror. Granskningen genomförs dels för att kunna samordna utveckling inom området men också av IT-säkerhetsskäl och är därigenom en del av ackreditering.

Ackrediteringsprocessen innebär en säkerhetsgranskning och godkännande innan driftsättning av IT-system och är därigenom ett stöd för att utveckla säkra informationssystem. För närvarande är ca. 1/3 av Försvarets IT-system granskade och godkända. Samtliga nya system måste godkännas innan driftsättning.

Inom Försvaretsmakten finns centrala och lokala brandväggar samt IT-säkerhetspersonal vid samtliga enheter som har IT-system. Säkerheten kontrolleras årligen bl.a. med hjälp av Aktiv IT-kontroll som redovisas särskilt.

Försvaretsmakten genomför studier och utredningar inom området inom IT-säkerhetsområdet:

Genomförd datasäkerhetsutredning

I samband med 2000-säkring av Försvaretsmakters klienter och fristående PC analyserades Microsoft Office 95 och Office 97 med avseende på säkerhetsbrister som kan leda till ökad sårbarhet. För att erhålla en acceptabel säkerhetsnivå beslöts att särskilda åtgärder skulle vidtas för att höja datasäkerheten och minska sårbarheten.

En datasäkerhetsutredning har därför genomförts av KRI, GRO och MUST och nedanstående produkter har tagits fram inom ramen för utredningen:

- Förslag till central bevakning av upptäckta säkerhetsbrister i programvara.
- Kravspecifikation för antivirusprogramvara
- Förslag till central antivirusstrategi.
- Sårbarhetsmodell
- Exempel på lokal plan för antivirusstrategi.
- Exempel på lokal plan för sanering av LAN vid omfattande virusangrepp.
- Exempel på lokal plan för backupstrategi.

Ett antal antivirusprodukter har utvärderats med kravspecifikation för antivirusprogramvara som grund. Förslag har lämnats på en produkt för skanning av e-post och på en produkt för klientbaserad skanning efter virus.

Under 2002 planeras att fastställas vilka antivirusprodukter som skall användas inom Försvaretsmakten och genom centralt avtal anskaffa dessa för hela Försvaretsmakten samt ta fram konfigureringsanvisningar.

Därefter kommer central antivirusstrategi att fastställas samt krav ställas på lokala planer för

- antivirusstrategi,
- sanering av LAN vid omfattande virusangrepp och
- lokal backupstrategi.

Försvaretsmaktsgemensamma datoriserade analysverktyg

Vid KRI LED pågår ett arbete för att ta fram försvarsmaktsgemensamma, datoriserade analysverktyg för att genomföra risk- och sårbarhetsanalyser vid utveckling av IT-system samt för uppföljning och kontroll av säkerheten i befintliga IT-system. Analysverktygen utvecklas i samverkan med Dataföreningen i Sverige och utgår från datorprogrammen SBA Scenario och SBA Check vilka anpassas till Försvarsmaktsspecifika förutsättning, t ex regelverk, uttryck och definitioner. Analysverktygen avses tagas i drift andra halvåret 2002.

Ökad risktagning i informationssystemutveckling

Studien pågår för närvarande och syftar till att hantera säkerheten i den nya krigföringen och det nätverksbaserade försvaret på ett tillfredställande sätt såväl ur säkerhetsperspektivet som det ekonomiska perspektivet.

Slutsatser

Den nya krigföringen och det nätverksbaserade försvaret kommer att innebära ett paradigmskifte inom IT-säkerhetsområdet. Därför genomför Försvarsmakten studie avseende ökad risktagning i informationssystemutveckling och utvecklar också en IT-försvarsenhet som skall hantera den nya krigföringen. Avseende IT-försvarsenheten återfinns ytterligare information i särskild redovisning "Möjligheter till tidigareläggning av utveckling av IT-säkerhetsenhet.

Kvaliteten på stödmyndigheternas tjänster

Försvarets materielverk (FMV)

Allmänt

De varor och tjänster FMV tillhandahållit 2001 har i allt väsentligt hållit överenskommen kvalitet.

FMV har även under 2001 förvarnat om svårigheter avseende förmåga att upparbeta liggande beställningar samt kommande projekteringar. Detta har föranlett såväl justeringar i liggande materielplan som riktade åtgärder i pågående processutveckling.

Olikheter i myndigheternas organisation, planerings- och ekonomisystem har medfört en negativ påverkan på effektiviteten i arbetet, ett exempel på detta är pris- och löneomräkningen. Genomförda organisationsändringar inom FMV har ännu ej i större utsträckning inneburit någon förbättring jämfört med 2000. Samordningsavtalet mellan Försvarsmakten och FMV har översetts, ett nytt avtal undertecknades den 6 juni 2001.

FMV har under hösten år 2001 redovisat för Försvarsmakten ett internt program som syftar till ökad effektivitet avseende leveranser av varor och tjänster kopplade till milstolpar..

Ett samarbete Försvarsmakten - FMV har inletts för bättre prognossäkerhet. Arbetet har hittills inneburit större förståelse för respektive myndighets prognosmetoder, - förutsättningar - och utvecklingsmöjligheter.

Åtgärder som Försvarsmakten vidtagit för att höja sin kompetens som beställare, för att öka kvaliteten på beställningarna samt resultatet:

En revisionsfirma har anlåtts för att studera framgångsfaktorer i materielanskaffningar. Uppdraget var att beskriva vilka kriterier som särskiljer ett lyckat materielärende från ett mindre lyckat. De identifierade framgångsfaktorerna har delgivits hela krigsförbandsledningen.

Ett separat projekt i KRI MTRL regi har också startats, med representanter från Försvarsmakten, FMV och FOI, i syfte att öka produktionssäkerheten vid FMV genom ett utvecklat gemensamt arbetssätt i materielanskaffningen. Projektet är GIRAFF (Gemensam Inriktning av Roller och Ansvar mellan Försvarsmakten och FMV). Projektet avslutas med implementering av förbättrade processer under våren 2002.

Materielsystemansvariga inom krigsförbandsledningen har erbjudits utbildning i materielprocessen och processen för anskaffningar. Detta har inneburit bättre underlag för beställningar d v s färre kompletteringar har behövts. Dessutom har rutinerna avseende granskning och dokumentation av beställningarna vidareutvecklats i syfte att erhålla ökad spårbarhet. Den månatliga uppföljningen och redovisningen av FMV produktion har vidareutvecklats för att tydliggöra FMV produktionskapacitet.

Ett visst förbättringsbehov kvarstår och hanteras bl.a. i projekt GIRAFF.

Forskning och teknikutveckling

FMV genomför teknikutvecklingsuppdrag som beställs inom Försvarsmaktens process för forskning och teknikutveckling. FMV har avseende teknikutveckling under året haft ett flertal försenade leveranser. Det har föranlett justeringar av del- och slutmilstolpar samt omförhandlingar. Förändrade leveranstider har i samtliga fall skett som ett resultat av förhandling. Leveranser har till övervägande del varit av tillräcklig till god kvalitet.

Förvarshögskolan (FHS)

Utbildning

Försvarsmaktens förhållande till Förvarshögskolan är reglerat i samordningsavtal. Detta avtal kan komma att omförhandlas med FHS, bland annat vad avser högskolans roll i Försvarsmakten kvalitetssäkringsarbete och rapportering av utförda tjänster.

Under 2001 har Försvarsmakten fortsatt arbetet för att höja den egna kompetensen som beställare och kund. Försvarsmaktens beställarkompetens har, bland annat genom tydligare offertunderlag och beställningar, ökat men fortfarande finns mycket att förbättra; som t ex uppföljning av lagda beställningar.

FHS finansieras främst genom beställningar från Försvarmakten. Försvarmakten får dock, delvis av det uppenbara skälet att Förvarshögskolan är en egen fristående myndighet, inte samma insyn i högskolans verksamhet som i egna förband och skolor. Olikheter i myndigheternas organisation, planerings- och ekonomisystem medför en viss negativ påverkan på effektiviteten i arbetet.

Genomförda organisationsförändringar inom FHS har bland annat syftat till att förbättra effektiviteten och samverkan.

Förvarshögskolan har enligt officersförordningen programansvar för tre av de sex utbildningsprogrammen. Högskolan har ett övergripande ansvar för huvudämnena i skolsystemet. Dessa ämnen är: ledarskap, management, militär teknik, militär engelska, operationer/taktik, statskunskap, idrott och hälsa. Mot bakgrund av FHS kompetenser har dessa förhållanden uppenbara fördelar, men medför ibland nackdelar ur effektivitetssynpunkt. Programansvaret för Fackprogrammet är ett exempel där FHS genomför ett bra arbete avseende framtagande, planering och kvalitetssäkring men administrationen blir ineffektiv eftersom Försvarmakten själv genomför en stor del av kurserna och har ansvar för elevbehov och, inte minst, ekonomin.

Eftersom Förvarshögskolan, som erhåller större delen av sina intäkter via avgifter som betalas av Försvarmakten, lägger på s.k. "overhead-kostnader" på sina fakturor, innebär detta att många beställningar blir dyrare än om Försvarmakten själv genomfört verksamheten. FHS måste naturligtvis få täckning för sina totala kostnader. Försvarmakten strävar emellertid efter, främst vad gäller beställningar som inte är inom ramen för nivåhöjande utbildning eller fackprogram, att själv genomföra utbildning och verksamhet där inte FHS särskilda kompetenser erfordras.

Sammanfattning:

1. Försvarmakten bedömer; genom elevernas utvärderingar, rapporter från förband och staber samt samtal med elever att kvaliteten på Förvarshögskolans nivåhöjande utbildningar är hög. Vad gäller övriga tjänster kan kvaliteten i vissa fall, inte minst vad gäller FHS redovisning av uppnådda mål och ekonomiska resultat, förbättras.
2. Effektiviteten i kund-leverantörsförhållandet mellan myndigheterna kan fortfarande förbättras.
3. Ett gemensamt arbete pågår för att ytterligare förbättra kvaliteten och samarbetet.

Forskning och teknikutveckling

FHS genomför forskningsuppdrag som beställs inom Försvarmaktens process för forskning och teknikutveckling. FHS har under året genomfört beställd verksamhet. Processen för planering, genomförande och uppföljning är etablerad men kan ytterligare förbättras. Leveranser i form av rapporter och redovisningar håller i vissa fall en något lägre kvalitet än vad som kan förväntas. Ur ett helhetsperspektiv bedöms emellertid FHS forskningsprojekt och nyttan för Försvarmakten vara av tillfredsställande kvalitet.

Fortifikationsverket (FORTV)***Allmänt***

Samarbetet mellan Försvarmakten och Fortifikationsverket inom fastighets- och anläggningsområdet är generellt bra. Ett samordningsavtal mellan Försvarmakten- och Fortifikationsverket slöts under 2001. Inom ramen för detta avtal och inom vissa områden kan dock samarbetsformerna vidareutvecklas och fördjupas. Kvaliteten på tjänster och produkter, som Fortifikationsverket tillhandahåller, kan i stort sett anses vara tillfredställande, men inom vissa områden erfordras förbättrat underlag.

Hyressystem

Ett kostnadsbaserat hyressystem tillämpas av FORTV gentemot FM. Detta förutsätter korrekta objektsvisa hyror. Sådana har ännu ej skapats, vilket försvårar för FM att upprätta säkra hyresprognoser, att skapa ett tillförlitligt system för nyförhyrningar inom fastställda hyreskostnadsramar, vid beslut om uppsägningar mm.

En begäran om återbetalning av ackumulerade vinstmedel sedan 1994 har ej tillmötesgått.

Anskaffning

Nuvarande överenskommelse avseende hur Fortifikationsverkets projektledare och Försvarmaktens objektledare skall samarbeta har ytterligare utvecklats och fungerar bra. Det som fortfarande till del brister är, att Fortifikationsverkets projektledare fortfarande i vissa fall självständigt utan att efterhöra Försvarmaktens objektledare, fattar ekonomiska beslut vilket direkt påverkar kostnaden för aktuellt byggprojektet och därmed direkt Försvarmaktens kostnader.

Anskaffning flygfält

Försvarmakten känner mycket stor osäkerhet beträffande Fortifikationsverkets möjlighet att i framtiden projektleda flygfältsarbeten (asfaltarbeten) så, att Försvarmaktens flygsäkerhetsmässiga krav uppfylls, vilka framgår av IML-F.

Avveckling

Försvarmaktens uppfattning är att Fortifikationsverket inom avvecklingsområdet löst ålagda arbetsuppgifter på ett bra sätt, trots att antalet avvecklingsobjekt föranledda av Försvarmaktens omfattande omstrukturering som en följd av FB 96 och FB 00 har varit och är av mycket stor omfattning. FORTV regionala avyttringsledare / objektledare är rutinerade och erfarna och lämnar härvid ett bra stöd till Försvarmakten.

Fortifikationsverkets administrativa kostnader borde reduceras i proportion till Försvarmaktens omorganisation och därtill hörande uppsägningar av anläggningar, mark och b-kaler.

Planerat underhåll

Objektvisa underhållsplaner för byggnader saknas i stor omfattning, vilket innebär, att kostnadsbaserade objektshyror ej kan skapas. Bristen på objektvisa underhållsplaner medför inte sällan oklarheter om huruvida en åtgärd är att betrakta som planerat underhåll eller ej.

Lokalvård

Den av Försvarsmakten köpta tilläggstjänsten lokalvård har genomförts på ett kvalitetsmässigt bra sätt. Däremot har en kostnadsanalys, som genomförts i samband med att FORTV avsett upphandla lokalvården av civil entreprenör, påvisat, att Försvarsmakten betalar cirka 30 miljoner kronor mer per år än vad Fortifikationsverket har kostnader för. Försvarsmakten anser, att ersättningen till Fortifikationsverket endast skall motsvara de kostnader Fortifikationsverket har eftersom hyra skall vara kostnadsbaserad.

Säkerhetsfrågor

Försvarsmakten upplever att det idag finns brister i Fortifikationsverkets säkerhetsorganisation vad avser kunskap och kännedom om gällande bestämmelser och lagar som reglerar Fortifikationsverkets ansvar.

Fortifikatorisk kompetens

Under året har ytterligare antalet personer med fortifikationsteknisk och anläggningsspecifik kompetens (fortifikationsofficerare och civila) reducerats vid Fortifikationsverket. Detta har medfört att lagda beställningar till Fortifikationsverket under året ej kunnat genomföras fullt ut. Dessutom har detta påverkat kvaliteten och kostnadseffektiviteten. Idag finns endast två stycken projektledare med anläggningskompetens verksamma inom anskaffningsområdet.

Fortsätter denna utarmning av den fortifikationstekniska och anläggningsspecifika kompetensen innebär detta på sikt att Fortifikationsverket ej kan lösa ålagda uppgifter enligt regleringsbrevet på ett godtagbart sätt. Detta påverkar i första hand anskaffningsprojekt av anläggningsobjekt samt vidmakthållande av anläggningar.

Fortifikationsverket deltagande i utvecklingsprojekt

Fortifikationsverket har under året medverkat och ansvarat för ett antal utvecklingsprojekt, vilka genomförts på uppdrag av Försvarsmakten. Deltagande personal ur Fortifikationsverket har härvid medverkat aktivt och på ett bra sätt löst ålagda arbetsuppgifter.

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)

Uppdragsstyrningen av Totalförsvarets forskningsinstitut är en väl etablerad och fungerande process där samarbetet kring inriktningen och genomförandet av forskningen präglas av förståelse och följsamhet mot Försvarsmaktens behov av kunskap och kompetens för den framtida utvecklingen.

Stöd till Försvarmakten från FOI sker huvudsakligen genom forskningsuppdrag som beställs inom Försvarmaktens process för forskning och teknikutveckling. I planeringsprocessen utnyttjas möjligheten att, inom avgränsade FoT-områden, i dialog mellan beställaren och producenten, avgöra mål och prestationer (milstolpar) för de enskilda uppdragen. Den affärsmässiga relationen och målstyrningen fungerar på ett tillfredsställande sätt med milstolpsförfarande och betalning vid leverans. Rapportering och resultatöverföring sker kontinuerligt och med en god kvalitet. Arbete pågår att ytterligare förbättra processen för kunskaps- och resultatöverföring. Justering av slutligt pris för forskningen sker på av FOI framtaget prognosunderlag av i december, skillnaden mellan faktiskt och prognostiserat pris är mycket liten.

Stöd ges även till Försvarmaktens studie- och utvecklingsverksamhet i form av operationsanalytiker (ca. 33 st/år), analys- och metodstöd, direkt stöd perspektivplaneringen och till enskilda studier samt genomförandet av projekt FoRMA. Kvaliteten på genomfört stöd är hög och utgör ett viktigt inslag i Försvarmaktens utvecklings- och anpassningsförmåga.

Det är Försvarmaktens bedömning att planeringsprocessen och samarbetet på samtliga nivåer mellan Försvarmakten och FOI håller en hög kvalitet och i kombination med tydliga beställningar och omförhandlingar bidrar till effektivitet och god kvalitet i forskningen. Försvarmakten kan med innevarande organisation och avdelade personella resurser endast i begränsad omfattning följa upp verksamheten på projektnivå och därmed bedöma dess detaljkvalitet. Utifrån en helhetssyn och utifrån relationer med FOI representanter samt genom de resultatavtappningar och redovisningar som skett under året bedömer Försvarmakten emellertid att kvaliteten på levererade tjänster, forskningsresultat och uppbyggda kunskaper är god.

Totalförsvarets pliktverk (Pliktverket)

Försvarmaktens förhållande till Pliktverket regleras i samordningsavtal. Totalförsvarets pliktverks tjänster består av stöd till grundutbildning av värnpliktiga, stöd till insatsorganisationen samt konsultverksamhet.

Stöd till grundorganisationen

Pliktverket har gett Försvarmakten det stöd som erfordras och med den ambitionen som myndigheterna har överenskommit.

Stöd till insatsorganisationen

Stöd till krigsorganisationen består av redovisning av insatsorganisationen samt av tjänster som hänger samman med fortsättningsutbildning.

Omorganisationsarbetet för år 2001 är slutfört. Pliktverket har redovisat Försvarmaktens insatsorganisation med den ambition som myndigheterna har överenskommit.

Konsultverksamhet

Konsulttjänster som består av förnyad prövning och antagningsprövning har genomförts enligt överenskommelse.

Administrativa stöd

Utvärdering av PLIS funktion och användarsynpunkter på förband har genomförts i samverkan mellan Försvarsmakten och Pliktverket. Pliktverket genomför utvecklingsarbetet för att uppnå erforderlig säkerhetsnivå i informationssystemet SYOM. Till dess det arbetet är slutförd är Försvarsmaktens förband hänvisade till Pliktverkets centrala ledning för ändringstjänst och utskrifter.

Utvecklingsområden

Under 2002 skall myndigheterna samverka i frågor som rör:

- Befattningsanalys
- Civil meritvärdering av totalförsvarspliktigas tjänstgöring
- Information till totalförsvarspliktiga
- Åtgärder så att totalförsvaret speglar samhällets mångfald bl.a. vad avser kön, etnisk bakgrund och sexuell läggning. Detta skall ske genom att man aktivt verkar för att bl.a. fler kvinnor söker och fullgör civil- eller värnpliktsutbildning.
- Registrering av internationell tjänstgöring

Omställningskostnader

Försvarsmakten skall i årsredovisningen för varje år under perioden 2001-2004 redovisa planerat utfall och verkligt utfall för de faktorer som framgår nedan. Redovisningen skall avse utgifter. Av redovisningen skall framgå vilket anslag som belastats för utgiften.

Personal :

- Särskild pension för yrkesofficerare över 55 år
- Övriga åtgärder för yrkesofficerare
- Förlängd uppsägningstid för civil personal mellan 58 och 60 år
- Övriga åtgärder för civil personal
- Lön för uppsagd personal
- Lön för personal fram till avvecklings- eller uppsägningstidpunkten
- Omskolningskostnader för yrkesofficerare pga. ändrad befattning

Materiel, mark och lokaler :

- Avveckling av mark och lokaler
- Avveckling av materiel inklusive personalkostnader
- Hyra för om- och nybyggnation föranledd av omstruktureringen

Redovisning (Mkr)

Faktor	Anslag	Utfall 2000	Planerat 2001	Utfall 2001	Planerat 2002	Planerat 2003	Planerat 2004
Särskild pension för yrkesofficerare över 55 år ⁴⁾	0601	457	643	533	766	698	681
Övriga åtgärder för yrkesofficerare ⁵⁾	0601	168	257	163	318	148	44
Förlängd uppsägningstid för civil personal mellan 58 och 60 år ⁶⁾	0601	16	51	79	120	113	111
Övriga åtgärder för civil personal ¹⁾	0601	33	104	80	163	214	267
Lön för uppsagd personal ²⁾	0601	117	492	562	423	349	376
Lön för personal fram till avvecklings- eller uppsägningstidpunkten ²⁾	0601	438	419	471	312	276	314
Omskolningskostnader för yrkesofficerare pga. ändrad befattning ³⁾	0601	-	-	4	-	-	-
Avveckling av mark och lokaler ⁷⁾	0601	64	77	47	25	25	25
Avveckling av materiel inklusive personalkostnader ⁸⁾	0601	433	365	399	357	299	235
	060301	57	243	295			
	060201				278	276	286
Hyra för om- och nybyggnation föranledd av omstruktureringen	0601	0	29	59	50	54	108

- 1) Yrkesväxlingen för civil personal kan ej uppges för detta år då den från början var sammanslagen med yrkesofficerarnas yrkesväxling, vidare har antalet som sökt och beviljats varit mycket lågt.
- 2) Införandet av Försvarmaktens Logistik (FMLOG), träder i kraft 2002-01-01 och förhandlingarna angående personal som kan komma att entledigas pga. arbetsbrist alternativt avvecklas ej har påbörjats. Redovisade värden bygger därför på bedömt antal avvecklade och därmed genererade lönekostnader. Kalkylpris har använts i beräkningarna.
- 3) Omskolningskostnaderna planeras inte på central nivå utan sköts på förbandsnivå. Utfall för 2000 finns inte då återredovisningskravet ej förelåg vid den tidpunkten.. De kostnader som redovisas inkluderar inte lön.
- 4) Särskild pension för yrkesofficerare över 55 år. Kalkylerat pris var något för högt i förhållande till faktiskt utfall. Antalet som beviljats åtgärden var något färre än planerat.
- 5) Differensen mellan plan och utfall härleds främst till de lokalt tecknade avtalen om avgångsvederlag. Utbetalningarna till den enskilde sker i efterskott och kommer att belasta år 2002.
- 6) Antalet beviljade pensioner uppgick till 231 individer jämfört med planerade 140.
- 7) Skillnaden mellan planerat och verkligt utfall 2001 grundas i huvudsak på att ANFA-organisationen bildades 2000-07-01 men verkade fullt ut först vid årsskiftet 2001 vilket medförde planeringssvårigheter hösten 2000. Utöver detta var situationen inom ANFA området, vid den tidpunkten, mycket svårbedömd vilket bl.a. kom till uttryck i att Fastighetsförsörjningsplanen fastställdes först under senare delen av 2001.
- 8) Ett säkert utfall kan endast lämnas vad avser utgift för avveckling på anslag 6:3 år 2000 (MS 442 + MS 440) samt utgift för avveckling på anslag 6:3 år 2001 (MS 542 + MS 599 + MS 599440). Samtliga övriga värden är bedömningar gjorda av underhållsorganisationens representanter. Uppgifter lämnade avseende anslaget 6:1 (060101) avser verksamhetsmedel, löner och hyror för lokaler. Uppgifter för år 2002 – 2004 är summan av planerat och beställt för MS 542 och MS 599.

Försäljning av flygplan av typen SK 60 till Saab Nyge Aero (SNA)

Försvarsmakten har i enlighet med regeringsbeslut, genom FMV, fört diskussioner om överlåtelse av tio flygplan SK 60 till SNA. SNA avsåg använda dessa flygplan för målflygverksamhet i Kanada. SNA kompetensbreddning skulle härvidlag komma Försvarsmakten tillgodo. FMV har i skrivelse 2001-11-17 redovisat förändrade förutsättningar för överlåtelsen.

Förutsättningen för att bedriva målflygverksamheten i Kanada i SNA regi under full kontroll av SNA föreligger inte längre. Som huvudorsak anges att landets lagstiftning inte medger att verksamhet av den aktuella arten bedrivs och kontrolleras av företag utanför Kanada. Med anledning av förändrade förutsättningar har Försvarsmakten beslutat att FMV tills vidare inte skall slutföra förhandlingen och ingå avtal om överlåtelse av flygplan SK 60 till Saab Nyge Aero.

Nedläggningen av Livgardets dragoner m.m.

Livgardets dragoner, K1, var före nedläggningen 2000-06-30 organiserat med en regementsledning och en bataljonsledning med tre utbildningsskvadroner. Regementsledningen bestod av personal-, ekonomi-, krigsförbands- och utvecklingsavdelning samt en stall- och ridenhet. All stödverksamhet – administrativt och förrådsrelaterad – erhöles genom I1/Fo44 och Underhållsregemente Mitt. Totalt bestod regementsledningen av ca. 10 officerare och 3 civilanställda.

Utbildningsbataljonen var över året grupperad med en skvadron på Lidingövägen och två skvadroner i Kungsängen. Utbildningsverksamheten på Lidingövägen var redan då starkt kopplad till den beridna statsceremoniella verksamheten. Totalt tjänstgjorde ca. 35 officerare och ca. 200 värnpliktiga kontinuerligt på K1 Lidingövägen.

Vid nedläggningen av K 1 2000-06-30 och bildandet av det nya Livgardet 2000-07-01 (där utbildningsbataljonen från f.d. K 1 ingår) flyttade delar från Sthlm till Kungsängen och regements- och utbildningsbataljonsledning samlokaliseras med motsvarande delar av I1 i Kungsängen. Chefen för Livgardet gavs MAL-ansvar för f.d. K1 kaserner på Lidingövägen.

Den idag kvarvarande utbildningsverksamheten vid Livgardets kavallerikasern på Lidingövägen är helt inriktad mot den beridna statsceremoniella verksamheten och består av en utbildningsskvadron omfattande ca. 30 officerare och 200 värnpliktiga.

Denna verksamhet måste även framgent bedrivas i Stockholm, eftersom det är fysiskt och logistiskt omöjligt att upprätthålla den beridna statsceremoniella verksamheten från någon annan plats.

Operativa insatsledningens ansvar för ledning av internationella insatser m.m.

Bakgrund

SWEDINT gavs inledningsvis, under C OPIL⁹, ansvar att utöva den nationella ledningen av de enheter ur Försvarmakten som insatts i missioner utomlands. SWEDINT utövade den nationella ledningen oavsett om enheterna var armé-, marin- eller flygstridskrafter.

En tid efter inrättandet av Operativa insatsledningen genomfördes en djupare analys av hur utövandet av den nationella ledningen av enheter ur Utlandsstyrkan med mera kunde utvecklas. Av analysen framkom att den nationella ledningen av Utlandsstyrkans enheter borde utövas av samma ledningsenheter som leder armé-, marin- eller flygstridskrafter vid hävdandet av territoriell integritet eller försvar av landet mot ett väpnat angrepp dvs. de taktiska kommandona.

Efter genomförd översyn av OPIL ledning av förbanden i utlandet har beslutats att ledning av utlandsstyrkan skall genomföras enligt OPL utredningsförslag från 2001-04-04 (OPL bet 09 100:80337). Taktisk nationell ledning av enheter ur arme-, marin- och flygstridskrafterna skall ledas av respektive taktiskt kommando. Vid behov skall enheter kunna ledas direkt av Operationsledningen.

Genomförda och beslutade förändringar under 2001

Beslut från 2001-12-04 (OPIL bet 09 100:81105) att:

- OPL övertar ledningen av enskilda missioner samt att marintaktiska- och flygtaktiska kommandot övertar ledningen av sjö- och flyginsatser från 2002-01-01.
- armétaktiska kommandot övertar ledningen av markinsatser från 2003-01-01.

Pågående arbete

Projektgrupp tillsatt inom OPIL med omfattning bl a: ansvarsfördelning mellan OPIL:s olika delar – SWEDINT – förband m fl. Arbetet omfattar metoder, behov av orderverk, fördelning av kompetenser / bemanningsplanering, budgetering, ensning av stödavtal m.m. Beredningstiden sträcker sig fram till 2002-04-01. Projektgruppens uppgift¹⁰ är att bereda ett förslag på:

- (a) OPIL lednings- och bemanningsstruktur, samt gränssnitten mellan olika ledningsnivåer och därtill kopplade ansvarsförhållanden.
- (b) Plan för implementering av ny ledningsstruktur.

---

⁹ Av Försvarmaktens föreskrifter om verksamhet vid Försvarmakten (VFM) framgår att: ”Chefen för Operativa insatsledningen (OPIL) skall leda verksamheten vid utlandsstyrkan och föreslå fortlöpande åtgärder i syfte att långsiktigt vidmakthålla och utveckla verksamheten”

¹⁰ Resultatet skall ligga inom ramen för LU 02.

SWEDINT omlokalisering till Upplands-Bro/Kungsängen

Bakgrund

Enligt riksdagsbeslutet den 30 mars 2000 skall SWEDINT omlokaliseras från nuvarande gruppering i Almnäs till Kungsängen den 1 oktober 2003.

Försvarsmakten har gett chefen för SWEDINT i uppdrag att tillsammans med chefen för Livgardet föreslå en genomförandeplan för en sammanslagning av SWEDINT och Livgardet till en organisationsenhet i Kungsängen från och med den 1 april 2004.

Aktuellt läge

Planering och projektering av nya byggnader i Kungsängen pågår enligt behovsunderlag. På grund av överhettning inom byggsektorn kommer omlokaliseringen att försenas till den 1 april 2004. Beräknad investeringskostnad är 250-260 miljoner kronor vilket ger en årlig hyreskostnad om ca. 33 miljoner kronor.

SWEDINT och Livgardet arbetar med en plan för att slå samman bägge enheterna till en organisationsenhet från och med den 1 april 2004. Ekonomiskt kommer samgrupperingen och sammanslagningen att ge ett positivt värde redan efter knappt sex år.